

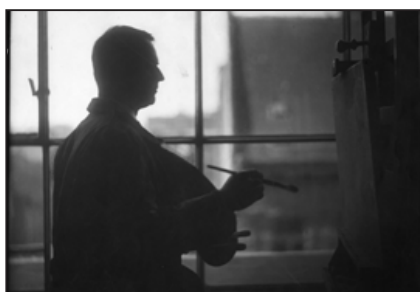
BUDAPEST

A VÁROSLAKÓK FOLYÓIRATA

2017/12

fotó: Baric Imre

TARTALOM

◀ Tetőről-talpig díszben a város	2
EMANCIPÁCIÓ	
◀ Sztárszínész, sztárkávéházas nagypapával	5
<i>Szántó András</i>	
Élnek még macskák a Júlia utcában?	9
<i>Kiss Borbála</i>	
SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK	
Mátyásföldi Bájharsona	12
<i>Horváth Júlia Borbála</i>	
Simplicissimus Budapestje	14
FÉNYÍRDA	
Titkos udvarok	16
<i>Sebestyén László fotósorozata</i>	
KÉPES HÁZ	
◀ Zebevény a Baross utcában	18
<i>Csordás Lajos</i>	
ÖTVEN ÉVE	
◀ Nékem csak Budapest kell!	21
<i>Elek Lenke</i>	
Kárpátaljai orvostanhallgató	24
a 100 szóban Budapest pályázat nyertese	
Zichy, Tamar királynő népének hőse	26
<i>Tószegi Zsuzsanna</i>	
Győri László: A HELY ÍZE	28
Országjárók földtani atlasza	28
<i>Gács János</i>	
A Liget egykor	28
Hitre, tudásra: a piaristák és a magyar művelődés	30
◀ Keretek között	30
Anna. Változatok székely asszonysorsra	30
Lenergy – naturArt – Az Év Természetfotósa 2017.	30
Az Ínyesmester	31
Zsémbes aggastyán New Yorkból	31
<i>Zappe László</i>	
SZOBORPARKŐR	
◀ Különben dühbe jövünk	32
<i>Jolsvai András</i>	

BUDAPEST ebben az évben már november közepén elkezdte a szebbik arcát mutatni. Jóval az adventi fények meggyújtása előtt világvárosias díszbe borult a Deák Ferenc utca, a hófehér lámpafüzérek ragyogása végigömlött az épületeken, a magasban pedig egy hatalmas karácsonyfa mellett néhány más arany-ezüst alakzat is tündöklött.

Ez a néhány más alakzat történetesen nem az évszakhoz tökéletesen illő anyalka vagy hőember volt, hanem pár gigantikus cipő és táska. Az utca nem az advent okán kapott ugyanis ilyen csodás fényköntöst, hanem mert Budapesten ez az úgynevezett Fashion Street. November utolsó péntekje pedig immáron Hunniában is tudvalevőleg Black Friday: hatalmas leértékelésekkel ilyenkor indul a karácsonyi bevásárlási roham, amely már emberemlékezet óta felülírja az ünnepvárás hagyományos csendességét. A különbség a harminc évvel ezelőtti tárgyvadászat és a mai között legfeljebb annyi, hogy akkor bronz-, ezüst- és aranyoasárnapnak hívták a bevásárlásnak szentelt adventi napokat, ma meg a Fekete Pénteket követő akciók jegyében telik el ez az időszak.

A lényeg tehát nem változott egy emberöltő alatt. Ahogy az sem, hogy bár a legtöbben róják a boltokat, keresgélnek, összehasonlítanak és mérlegelnek, kevesen vannak olyanok, akik megengedhetik maguknak, hogy valóban az ajándékozás örömeért vásároljanak. Sokkal gyakoribb, hogy ami a karácsonyfa alá kerül, azt így is, úgy is meg kellene venni: mert az előző cipő már kicsi, a táskának leszakadt a füle, a könyv rajta van a kötelező olvasmányok listáján. Igaz, amikor díszes papírban és szalaggal átkötve találkozunk vele, egy röpke pillanatig feledésbe merül a „nincs”, és átveszi a helyét a boldogságos „van”.

Különösen, ha a szükséges tárgy mellett lapul még valami, ami örömet szerez. Egy gyerekrajz, az otthon készített lekvár, saját kezűnkkel süített mézeskalács vagy egy szép gyertya, esetleg más apróság. Az efféle szimbolikus ajándéknak már az elkészítése vagy a beszerzése is ünnepi esemény: tudja ezt mindenki, aki járt valaha valódi, advent-hangulatú karácsonyi vásárra, ahol a forralt bor illata és a süllő gesztenye ígéretes pattogása járja át a levegőt.

Megvan persze annak a maga oka, hogy Párizsban az idén már nem engedélyezték a városatyák a karácsonyi vásárt a Champs Élysée-n. Az állandósuló forgalmi dugókat és test-test elleni küzdelmet túlzott árnak vélték azért, hogy – mint mondták – Kínában gyártott árucikkek tömege lephesse el a francia főváros elegáns főútját. Mert bizony kétségtelen: ma már a miniatűr Eiffel-tornyokat ugyanúgy Kínában gyártják, mint a holland facipőt vagy az amerikai nemzeti lobogóval ékes baseball-sapkát, s ha ezek dömpingjénél többet nem tud felmutatni egy karácsonyi vásár, akkor inkább legyen a sétálóké és a kirakat-nézegetőké a terep.

Mint ahogy olyan vásárokkal is teljesen felesleges bosszantani a polgárokat, mint amelyet tavaly december elején engedélyezett Erzsébetváros polgármesteri hivatala a Klauzál téren. Az egyébként is zsúfolt, a közeli színházak, a Zeneakadémia és a bulihelyek autóforgalmától parkolási mizériában szenvedő negyedben lezártak több tucat parkolóhelyet, hogy vásári bódékat húzzanak a helyükre. Talán a pár lépésre álló vásárszarnok, tán a macskaugrásnyira lévő belvárosi vásárok vagy épp a spontán polgári ellenállás okozta, de tény: a bódék többsége ki se nyitott, amelyek meg mégis, azt pánik-szerűen bezárták és lebontották még december közepén.

Mert persze minden hivatalnak jól jön a területfoglalási díj, de nem szerencsés elfelejteni, hogy mégiscsak ünnepvárásról, karácsonyi készülődésről van itt szó. Az odaégett zsír szagában fürdő, zoknisbódékkal túlszűfolt sokadalom pillanatok alatt kiöli az emberből azt a jó érzést, amely pedig a legondterheltebb lélekben is felpislákol az ünnepi fényárban úszó belvárosi utcák láttán. A lombjukvesztett fákra felkúszó lámpa-indák, a kandeláberek fölött felszikkasztó Mikulás-kellékek képesek arra, hogy a leglucskosabb közép-európai télelőnek is bájít és kellemes hangulatot kölcsönözzenek. S ha a kivilágított Andrassy útról vezet az ember útja mondjuk a Bazilika előtti vásárba, akkor képes még a műanyagpályán kopogó korcsolya alá is odahallani az éles fémmel felhasított jég szisszenését.

A lámpafüzérektől ragyogó pesti „divat utca” mögött egyébként ebben az évben már november vége felé megbújít egy darabka igazi karácsony. A Vörösmarty téri vásár engedélyezői ezúttal ellenálltak a kísértésnek, és nem engedték, hogy egymásba érjenek itt a kínai matyóbabát kínáló pavilonok. Ellenkezőleg: jobbara kézműves termékeket, gyertyákat, szappanokat, süteményeket, merített papírt és préselt virágból készült ékszer lehetett kapni az egytől egyig az iparos nevével fémjelzett házikókban, amelyek szellősen vették körül a szobor köré kiépített vendéglátóhelyet. Mindennek láttán a zsírtól sercegő, tumultuózus vásárokhöz szokott helybéli egy pillanatra nem is tudta, nem valami hollywoodi karácsonyi mesefilmbe röpítette-e a jó sorsa; netán varázslatos utazás részese-e, és ez itt már az álomszerű Bécs, nem pedig a jó öreg BUDAPEST

BUDAPEST

a városlakók folyóirata

Pro Cultura Urbis díj 2007

XL. évfolyam, 12. szám
megjelenik minden hónap 15-én

Alapítva: 1945

I–III. évfolyam: 1945–1947

szerkesztő:

Némethy Károly, Lestyán Sándor

IV–XXVI. évfolyam, 1966–1988

szerkesztő:

Mesterházi Lajos, Fekete Gyula,
Vargha Balázs, Jávor Ottó, Szabó János

Főszerkesztő:

Buza Péter

Olvasószerkesztő:

Saly Noémi

Szerkesztőbizottság:

**Angelus Róbert, Buza Péter,
Csontó Sándor, Hidvégi Violetta,
Kirschner Péter, N. Kósa Judit (publicisztika),
Saly Noémi, Sándor P. Tibor (archív fotó),
Török András (Simplicissimus Budapestje)**

Facebook oldalunk szerkesztője:

Vadász Ágnes

A szerkesztés műhelye

a Nagy Budapest Törzsasztal

A szerkesztőség levelezési címe:

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

E-mail: budapestfolyoirat@summa-artium.hu

Honlap: www.budapestfolyoirat.hu

Kiadja

Summa Artium Nonprofit Kft.

Felelős kiadó: Török András

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

Telefon: 318-3938, fax: 318-3938

Lapigazgató

Szűcs Andrea

A BUDAPEST partnere

a Városháza Kiadó

Kiadóvezető: Csomós Miklós

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

1088 Budapest, Szabó Ervin tér 1.

Telefon: 411-5000

Terjesztés:

Magyar Posta

Reklamáció: 318-3938

A folyóirat megjelenését az NKA támogatja

Tördelés:

Görög Gábor

Nyomdai munka:

Pharma Press Kft.

1037 Budapest, Vörösvári út 119-121.

telefon: 577-6300, fax: 323-0103

ISSN: 1785-590x

Nyilvántartási szám: 2.2.4/237/2004

A borítón:

Tetőtől-talpig díszben a város

(2. oldal)

A hátsó borítón:

Zichy, Tamar királynő népének hőse

(26. oldal)

Tetől-talpig díszben a város

A téli ünnepkör népszerű szokása a karácsonyfa-állítás. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára a kifejezés első előfordulását 1846-ból adatolja. A német mintából alkotott tükörszónak a Christbaum, Weihnachtsbaum az eredete. Összegyűjtöttük, mikor került be a természetből az otthonunkba, és mikor vittük ki a közterekre. Hogyan változott gyakorlatának üzenete a mögöttünk lévő másfél évszázadban.

forrás: FSZEK Budapest Gyűjtemény

Magyarországon a bécsi udvar ösztönzésére terjedt el a díszes karácsonyfa állításának rítusa – akkor szigorúan családi keretek között. Először csak az arisztokrácia körében, majd a főúri családok között, majd a polgárság otthonaiban.

Pesten (Martonvásáron) az első karácsonyfa-állítást valószínűleg Brunszvik Teréz grófnő állította 1824-ben, de már 1815-ben ismerte a szokást. Lehet, maga Beethoven sugtatta azt az ötletet a hosszú zongoraleckék közben, hogy az óvodás porontyoknak is legyen szebb ünnepük. Erre először 1828-

ban, a krisztinavárosi kisdudóvó intézetben, az Angyalkertben került sor. „Egy karácsonyfa-állítást tartottak fel, s erre számos játékot, sőt hasznos tárgyat aggattak és ki-világították. Sok előkelő uraság, pártfogó és gyermekbarát, sőt a legtöbb gyermek szülei is jelen voltak, hogy örvendjenek e szép gyermeki látványoknak. Miután minden készen állt, a gyerekek ünnepelőbe öltözve bevonultak a terembe, mégpedig ünnepélyes rendben, páronként; körüljárták a fát, majd leültek a nekik kijelölt helyre.”

Jókai: A koldusgyermek

Mint Podmaniczky Frigyes báró naplójában említi, 1826 táján már náluk is volt ünnepi fa, amelyet a család egyik nőtagja importált Drezdából. Petőfi, számos irodalmi nagysággal együtt 1844-ben Pesten Vachott Sándoréknál töltötte a karácsonyestét, ahol a háziasszony, Csapó Mária bemutatta a társaságnak meglepetését: „...A karácsonyfa bemutatása az eszelést megelőző történet; – nagy éljenzések fogadták a fát, melyen a gyertyácskáktól megvilágítva, minden jelenlevő számára tündöklött egy-egy parányi ajándék, Kugler cukrász gyártmányai.” (Lukács László közlése az Etnográfiában.)

Jáki Ferenc osli plébános – a gróf Hunyady család egykori házi papja – 1855-ben a falu iskolás gyermekei számára rendezett karácsonyfa-ünnepélyt. A század közepétől aztán már a polgárcsaládok körében is sor került erre az eseményre.

A téma a magyar szépirodalomban A koldusgyermek című elbeszélésben jelent meg először 1854-ben, Jókai Mór tollából. (Dickens Karácsonyi éneke korábban, 1843-ban már erről szólt.) De a Vasárnapi Ujság még 1895-ben is ezt írja a korábbi évtizedekről, megerősítve a feltételezést: valójában csak a 19. század végén válik általános szokássá a karácsonyfa-állítás (amihez már a kezdet kezdetétől a közösségi játékonyság gesztusa is társul): „A karácsonyi misztériumok, a betlehemesek tréfás mulatságai nagyban divatoztak, de karácsonyfa-állítás híre-hamva sem volt. A régi magyarok legfőlegbb dísznótort ültek ezen a napon... A felvidéken a szepesi németek, Erdélyben a szászok hozták be a karácsonyfa divatát, most mind

Karácsony a toloncházban.
A gyermektolonczok karácsonyi pásztorjátékot játszottak az ajándékok kiosztása előtt. A pásztorjáték szereplői jelmezekben. A háttérben a nagy feldíszített Karácsonyfa.
Saját fényképészünk pillanatnyi felvétele.

forrás: FSZEK Budapest Gyűjtemény

Tarackágyú az ajándék a fa alatt...

Karácsony, kenyér, árvák (1920)

forrás: FORTEPAN

általánosabbá válik az országban, noha az Alföldön most is igen sok vidék van, ahol (...) nincs szokásban."

Szegények és jótékonyak

A művelődéstörténet szakírói közül eddig még senki nem vállalkozott arra, hogy rendszerezze és összefoglalja, hogyan vált társas eseménnyé, közösségi akcióvá s egy idő után köztéri attrakcióvá Budapesten ez a 19. század végére testet öltő szokás. Fotókat gyűjtöttünk, hogy ennek a folyamatnak a rögtönzött vázlatát rögzíthessük, megágyazva talán a további kutatásnak.

Az első fénykép, amit be tudunk mutatni, 1906-ban készült a józsefvárosi, Mosonyi utcai toloncházban. Ebben a speciális büntető intézményben gyűjtötték össze a koldusokat, utcán csellengőket, csavargókat ideiglenes fogságra. A Tolnai Világlapja újságképe elfogadható bizonyíték arra, hogy kisebb közösségekben vagy mint itt, az egy „csoportba” kényszerítettek körében – ama óvodai első után fél évszázadon át (de természetesen később is) – már jelen volt a városban az ünneplésnek ez a ceremóniája.

Érdekes, késői – a felvétel 1937-ben készült – és rendhagyó változata ennek a gyakorlatnak, amikor a gangon a pesti bérház együtt ünnepel a feldíszített fa előtt. De ha jobban megnézzük a jelenlévők ruházatát, s felfedezzük a rendőrt is az esemény közepén, talán valószínűbb, hogy itt is valami jótékonyági akcióról lehet szó. (De akiknek szól, még nem érkeztek meg a tethelyre...)

Újabb bizonyíték az – olykor kényszerűen közös – ünneplés szokásának elterjedésére a frontkarácsonyoké. Az első világháború valamely harcálláspontján készült a fénykép, amelyen a honvédek egy Skoda 30,5-ös Mörser-mozsárágyú körül gyűlnek össze valahol az Isonzónál az otthont idéző, karácsonydíszes milióban.

A húszas, harmincas, negyvenes években aztán a város közterein gyűjtik maguk köré a szegényeket az ünnep fáin. Szinte kizárólag jótékonyági gesztusként. Az 1920-ban készült fényképen kenyeret osztanak (szó sincs kalácsról, általános a nyomorúság). Majd – talán – 1930 lesz az az esztendő, amikor először megjelenik a Mindenkinek karácsonyfája. Mint a Tolnai Világlapja képaláírásából kiderül: „...Budapest több pontján, a templomok előtt és a tereken karácsonyfákat állítottak fel, amelyek alatt a főváros szegényei szeretetsomagokat kaptak.”

Kicsit későbbről egy olyan kitüntetett pontján is állt a díszbe öltözött fenyő, ami

Fenyő a parlamenti kupolában (1963)

Ünnep a gangon (1937)

forrás: FORTEPAN

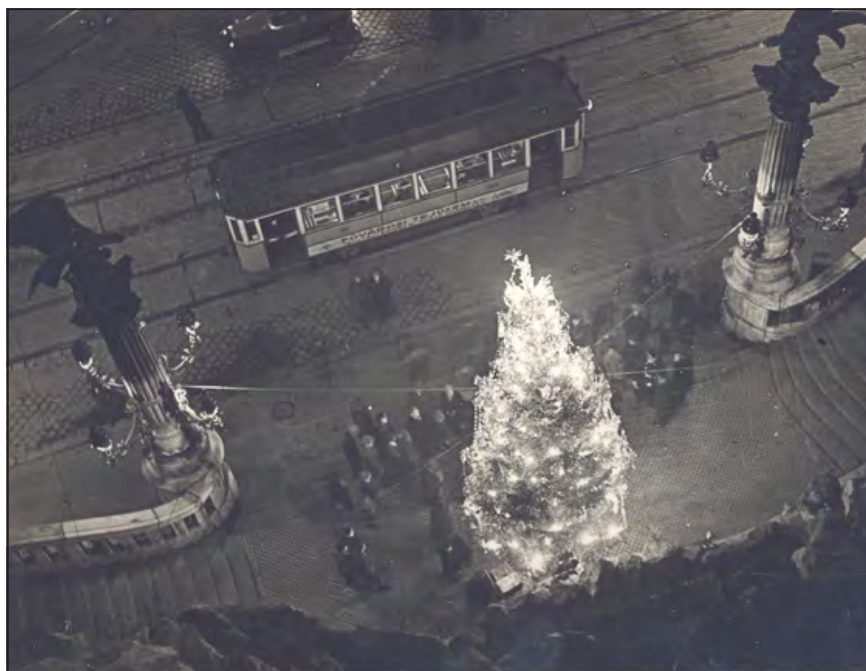
inkább lépcsőfeljáró, mint tér, de mindenképpen méltó hely az ünneplésre, tisztelgésre. 1936-ban a Gellért szobor alatt volt egy karácsonyfás csomagosztás.

Ugyanebben az esztendőben írja a Népszava (az általános helyzet részben más nézőpontból megvilágítva): „Esnek a karácsonyfaárak. Már erre sem telik. Alig százéves szokás a karácsonyfa állítás itt, a Dunavölgyön, de úgy odagyökeresedett az életünkhöz, hogy már régen elvesztette szimbolikus értelmét. Egyszerűen a szívünk pillanatnyi melegségét, az agyontiport, letagadott, szinte szegyenlett jóságunknak egyórai fellobbanását jelenti a karácsonyfagyújtás. Egy pillanatnyi megfeleledkezést a vergődő szegénységről, a szorongó rettegésről, amiben élnünk kell. Most ez is sok helyen elmarad.”

Fenyőünnep-kereskedelem

Hosszú szünet következik Budapesten (is) a város köztéri-közösségi karácsonyfás szokásrendjében. Majd csak 1957-ben (biztosan nem véletlenül akkor) lép egy „bátrat” először a hatalom. Az ország 2400 legjobb úttörőjét hívják meg a Parlamentbe, a „Fenyőünnepre”. A kupolacsarnokban ezt követően évről-évre megismétlődik aztán az esemény – átrendezett körülmények, viszonyok és szándékok kulisszái között.

Nem szeretnék feltételezésekre bocsátkozni, de a Kádár-kori kedves vezetőket valószínűleg kettős cél vezérelte. Egyrészt a lebutított, megfélemlített nép körében minél nagyobb népszerűsége szert tenni. Másrészt cél lehetett – az egyházak amúgy is a partvonalon voltak –, a legszentebb

Mindenkinek, Gellért alatt (1936)

forrás: FSZEK Budapest Gyűjtemény

egyházi ünnep deszakralizálása. Jézus születése legenda, feltámadni sose fog. (A jó kommunista nem kér sem engedélyt, sem bűnbocsánatot az Istentől.)

Budapesten az 1990-es évek közepétől a Parlament előtt, a Kossuth téren gyönyörködhet a közönség – új nevén – az Ország karácsonyfájának látványában. 1998-tól pedig a Vörösmarty téren is, az ünnepi vásár kellékeként. Ez a gesztus a Hungaroton Hanglemezgyártó Vállalatnak volt köszönhető. Ezért aztán bakelitkorong-borítókkal díszítették sudaras magasáig. S ezzel el is érkezünk a mer-

kantil-jelenkorig (lásd az ősidők óta kísértő bécsi mintát).

Hús év immár hogy a köztéri fenyőfaállítás újra elmaradhatatlan Budapesten, szinte mindig karácsonyi vásárral párosítva. Ma már lesajnált település vagy közösség az, amelyiknek nincsen hatalmas és felcicomázott ünnepi fája valamely főtéren vagy az önkormányzati épület előtt. S viharosan terjed a kertes házakban magának az épületnek, az utcán az élő fáknek feldíszítése is, színes villanygömbökkel, ledes izzókkal.

Hogyan is maradhatnánk ki éppen ebből? ●

EMANCIPÁCIÓ

Sztárszínész, sztárkávéházás nagypapával

Szántó András

1867: XVII. t.-c. 1. §. „Az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítanak. 2. §. Minden ezzel ellenkező törvény, szokás vagy rendelet ezennel megszüntetettik.” A két rövid mondat száz évek küzdelmeinek lezárása, amelyek során emancipáció-jáért érvelt, tárgyalt, s tett konokul újabb és újabb lépéseket a magyarországi zsidóság. 1867. december 27-én az uralkodó szentesítette a törvényt, amely 1868. január elsejével – százötven esztendeje – hatályba lépett. Olyan új helyzetet teremtve az ország s Budapest izraelita vallású pogárainak, amelyben nem volt többé kérdés, van-e bármi jogi természetű akadály a annak hogy kiteljesíthessék tehetségüket. Hogy elismerést szerezzenek maguknak, olykor nemzedékek óta itt élő felmenőiknek, hogy beírják nevüket egy szakma vagy éppen a város közössége, akár a nemzet történetébe, hogy fiaik, egzisztenciájuk örökösei fényes pályát futhassanak be.

Szódásüveg Bronner Manó szikvizgyárából

Lojalitás és következetesség. Meddig lehetnek érvényesek ezek a tulajdonságok? Feloldhatók-e a karrier, siker érdekében? Hogyan vezethet egy zsidó család leszármazottjának életútja a színpadi karrierig? A kiegyezés után született emancipációs törvény – egy másik, régen várt kiegyezés

alapdokumentuma – addig nem élvezett lehetőségeket, nagyobb mozgásteret nyitott ambiciózus zsidó származású emberek számára.

Ennek reménye s lendülete sodorta az ország fővárosába az 1880-as években, Alsókubin vidékéről Bronner Manót (szü-

letett Bronner Emmanuelként 1862-ben, meghalt Budapesten 1914-ben), ahol is a Szív utcában talált megfelelő üzlethelyiséget fűszeres vegyesboltja berendezéséhez és megnyitásához. A megfelelő azt jelenti, hogy az udvarban egy kis lakást is elfoglalhatott feleségével (Weltmann Malvin, 1872–1920.) és gyermekeivel. Egyiküket Miksa néven jegyezték be az anyakönyvbe.

Bronner Miksa karrierje

Az üzlet jól ment, olyannyira, hogy az 1890-es években a Szív utca 39-ben lévő boltja közelében (Szív u. 30.) berendezett egy szikvizgyártó üzemet is. A Bronner szódásüvegek a Szív utcai kávéházakba is eljutottak. A szódásládákat kétkerekű taligán hordta szét már tizenévesként a Miksa gyerek, és ezek a látogatások felkeltették az érdeklődését a kávé szakma iránt. Ugyancsak a papa üzletének szomszédságában, a Szív u. 37-ben, Drach Vilmos kávéházában hamarosan már ő vitte az asztalokhoz is a szódásüvegeket, „belekóstolt” a kiszolgálói munkába.

Ez után a városligeti Ős-Budavára mulatónegyedben keresett magának munkát előbb szivarosként, újságosként, aztán pincésként. Itt megtanulhatta a szakmát, sőt a kiállításra látogató I. Ferenc Józsefet is kiszolgálhatta. Saját fülével hallhatta a legendás mondást: „Minden nagyon szép, minden nagyon jó, mindennel meg vagyok elégedve” – ahogy évtizedek múlva unokájának elmesélte.

Bronner Miksa jól keresett az Ős-Budavárbéli munkájával, le tudta tenni az óvadékot a főpincéri álláshoz az Andrássy út és Nagymező utca sarkán álló Weith kávéházban (Andrássy út 30, eredetileg *Carl Seemann* alapította, 1883-ban). Az egész éjjel nyitva tartó üzlet törzsvendégei főleg a ledér éjszakai hölgyek, akik 1900-ban kénytelenek voltak áttenni székhelyüket az Eötvös utca és Andrássy út sarkán lévő Louvre kávéházba – innen, ahol nagyléptékű átalakítás kezdődött az eleve nem nagyszerű helyiségekben. Bronner az átalakítás során nem sajnálta a pénzt különleges anyagokra, tükrökre, márványra és kézi intarziákkal díszített nemes fa berendezésekre. Üzlete nevét is megváltoztatta – Français kávéházként nyílt meg, és 1914-ig így ismerték (a háború kitörésekor az Ausztria nevet

Bronner Miksa Français kávéháza (képeslap, 1908 körül)

A Simplon kávéház italpultja (képeslap 1913)

József körüti terasza (képeslap 1906 körül)

vette fel – háborús okokból elköszöntünk a franciáktól, s egy, a vendéglátásban dolgozó férfiú nem engedheti meg magának hogy a sorból kilógjon).

Szorgalma és tehetsége révén igazán gyorsan eljutott el a csúcsig, megvalósítva a való világban *Kóbor Tamás* novellájának történetét (valószínűleg éppen ő volt az 1912-ben született, „Gusztó, a főpincér” című novella modellje). A beszélyben az egyre jobban kereső főpincér csak azután kérheti feleségül egy polgárember csinos lányát, ha előbb kávéháztulajdonos lesz.)

Anyagi helyzete a vásárlással ugyan nem sokat javult, de a társadalmi státusza igen – ami megfelelő alap a családalapításhoz. Bronner úr hamarosan megnősült, egy jó módú katolikus polgárleányt vett feleségül. Azt nem tudjuk, hogy ő maga is kikeresztel-

kedett-e, de lányaikat katolikus szellemben és iskolákban taníttatták. Lakása a Budapesti címjegyzék szerint: „Bronner Miksa, kávé, VI, gyár-u. 24.” – azaz a mai Jókai tér, de 1912-ben átköltöztek a Liszt Ferenc tér 3. alá. (Édesapja ekkor még mindig a Szív utcában lakott, az üzlete melletti házban: Szív u. 37/b. Manó 1914-ben halt meg, a rákoskeresztúri zsidó temetőben temették.)

A Simplon korszak

A Français nagyszerűen ment, ezért elfogadott egy jó ajánlatot, üzletét eladta, s 1908-ban megvette *Szabó Tivadartól* a *Petlő György* által 1900-ban alapított Simplon kávéházat a József körút és Népszínház utca sarkán. Egy korabeli tudósítás (Pesti Napló, 1908. szeptember 6.) így számolt be a történekről: „Simplon Budapesten. Az olvasó

közönség e név elolvasásakor valószínűleg azt fogja gondolni, hogy talán a világhírű Simplon-alagutat építették meg Budapesten. »Simplon« név alatt tényleg egy remekmű épült, azonban ez nem alagút, hanem Bronner Miksa fényesen berendezett kávéháza a József körút 8. szám alatt. A kávéház pazar és fényes berendezése, amely a vendégeknek a legmesszebbmenőbb kényelmét és igényeit ki fogja elégíteni, meg fog lepni és minden darab a magyar iparnak egy-egy remekét képezi. A kávé, akinek sikerült nagy áldozatok árán a Józsefvárosban egy oly zenés kávéházat létesíteni, melyet kizárólag szolid családok látogathatnak. A helyiség, melynek legnagyobb része a körútra nyílik, nagyon világos, szellős és a legújabb rendszerű légfűtésre van berendezve. Esténként veszprémi Kiss Jancsi cigányprímás vezetése mellett 14

Bronner Miksa, felesége két lányukkal Karlsbadban (fotóképeslap)

Bronner Miksa és lánya, Gizike Trenčín Teplicben (fotóképeslap)

A Westend kávéház belső tere (lapillusztráció)

tagból álló zenekar hangversenyez. A kávék különös súlyt fog fektetni rendes és pontos kiszolgálásra, hideg büféjére s a színház utáni színházi vacsorára." Sikerült tehát szerződtetni az akkoriban egyik legnépszerűbb zenészt (Kiss Jancsi zenekara a Bodóban és az Emkében korábban már nevet szerzett magának.)

A harmadik nemzedék

Bronner Miksa ismerhette a mondást, hogy „jó gazda szeme hizlalja a jószágot”, mert élete szinte minden percét a kávéház(ak)ban töltötte. De természetesen volt magánélete is. Sorra megszülettek a lányai (Gizi, Margit, Elzi, Mária, Tilda, Ella, Szofi), akikkel sokat utaztak, bár gyötrő gyomorbántalmi kúrálására inkább csak a feleségével kettesben mentek. Karlsbadba vagy Trenčín-Teplicbe. Ez utóbbi fürdőhelyen Bronner Gizike szépségkirálynő lett 1911-ben. (A fotón édesapjával és egy alkalmi udvarlójával látható.)

Bronner Miksa régi üzletfele volt – még a Français-korszakból – Reisz Dávid, a Klauzál téri csarnok legnagyobb élelmiszer-kereskedője. Később a Simplonba is ő szállíthatta a konyhai alapanyagokat, a borokat és söröket. A családok is jól ismerték egymást, Reisz úr egyik fia, Lajos, 1921-ben feleségül vette Bronner Gizikét, és két év múlva megszületett gyermekük: Robika.

A fiatal pár eleinte a Szív utcai régi lakásban lakhatott, mert a fiúcska a Szív utcai általános iskolába járt. Hogy aztán nem is olyan sokkal később – már Rátonyi néven – az operett sztárja és más műfajokban remekelő színésze legyen a városnak, az országnak. Eseményekben gazdag életére itt nem térek ki, de annyit talán érdemes megemlíteni, hogy később félzsidónak ne-

vezte magát, miközben erősen ragaszkodott a kereszténységéhez. Az egyik legdrágább keresztény gimnáziumba, a Rákócziánumba járt. Feltűnő kereszt lógott a nyakláncán, és gyerekeit is katolikus hitben nevelte. Persze azért a 30-as évek végén alig kapott szerepet színháznál (a harmadik nemzedék felnőttkorára Bronneréknél is elfogyott az emanciációs hinterland), a zsidótörvények előírásai miatt még „félzsidóból” is csak egyet alkalmazhatott minden színház. Alkalmi fellépésekből élt, sokszor ő maga szervezett magának haknikat országszerte.

Rátonyi szüleinek az élete is nélkülözésbe fordult, Reisz Lajos a pékséget is kitanulta, hogy valami munkája, megélhetése legyen, míg be nem hívták munkaszolgálatra.

Visszalépve az időben, a Bronner család karrierjét taglalva látogassunk el még a Westend kávéházba is. *Tauszig és Roth* építészek alkották, sokáig a magyar art deco iskolapéldájaként beszéltek róla. *Sebők Mór* tulajdonos nevezte el így, a közeli Nyugati pályaudvarra és a mellette álló Westend-házra utalva (utóbbit a 60-as években bontottak le). A vendégkör speciális, kezdtek ideszokni a színészek és artisták.

Társaság a Westend kávéházban 1919-ben (fotóképeslap)

A háború alatt Sebők tönkrement, 1919. február 13-tól már *Jávor Vilmos* és *Neumann Mór* a tulajdonos. Ők pedig hamarosan eladták üzletüket Bronner Miksának, s visszatért a lendület, felpezsdült a forgalom, ide szokott a színészvilág, a régi üzlet törzsvendégei.

Ez minden, amit a színpad sztárjának nagyatyjáról egyáltalán tudunk, s azt is az 1923-ben született Rátonyi Róbert visszaemlékezéséből – neki csak halvány emléképei voltak a legendás Westendről, *Zoli* bohócról s a törzsvendégekről. Bronner Miksa 1926-ben meghalt. ●

Rátonyi Róbert szüleinek. Édesapja első világháborús tiszt uniformisban, kitüntetéseiivel dekorálva. Fia a Budapesti Érseki Katolikus Gimnázium egyenruhájában (1940 körül)

Élnek még macskák a Júlia utcában?

Kiss Borbála

2017 októberében ünnepeltük Szabó Magda születésének századik évfordulóját, és ez év novemberében emlékeztünk meg halálának tizedik évfordulójáról. A Petőfi Irodalmi Múzeumban ebben az évben nyílt meg az *Annyi titkom maradt...* című kiállítás, mely a kettős évforduló alkalmából állít emléket az írónak. Egyik kurátoraként (Borbás Andreával közösen rendeztük a tárlatot) mentem el többször is a Júlia utcába, és ismertem meg Az ajtó történetének hiteles helyszínét.

fotó: Baric Imre

Ha *Szabó Magda* – akkor Debrecen. Ezt sokan gondolják így, és nem ok nélkül. Élete végéig hazajárt a cívis városba, ezer szállal kötődött közösségéhez, saját kérésére hamvainak egy része is, szüleivel közös sírban, a debreceni temetőben nyugszik.

Életének nagyobbik részét azonban Budapesten töltötte. Közvetlenül a második világháború után, 1945-ben költözött a fővárosba, itt ajánlottak neki munkát a Válás- és Közoktatásügyi Minisztériumban. Ekkortájt a Lipótvárosban, a Hold utcában, a 16-os szám alatt lakott, társbérletben. Későbbi férjével, *Szobotka Tibor*ral, megismerkedésük után nem sokkal, 1948-ban, az Attila úton kezdték meg közös életüket. 1960-ban költöztek végül a Rózsadombra,

a Júlia utca 3-as számú, újonnan épült társasházba. És ezen a környéken végre igazi otthonra találtak, Szabó Magda majdnem egészen haláláig itt élt. Cívis létére budapesti polgár is lett, hiszen Szobotka Tibor igazi városi ember volt, és mindkettőjük munkája a fővároshoz kötötte őket. Még ha nem is szokta meg soha a nagyvárost, és örök nosztalgiát érzett szülőhelye iránt, Budapest jelentős szerepet kapott életében és írásaiban.

A főváros is téma

Fővárosi tereket, utcákat több művében is megörökített, gondoljunk csak a *Danida* című regényére, vagy a *Katalin* utcára. Ez utóbbiban például megidézi a *Vízivá-*

rost, a Fő utca környékét, a Danaidában pedig a pesti oldal helyszíneit: a Nyugati pályaudvar környékét, a nyolcadik kerületi utcákat.

Számos könyvének ihletője egy-egy budapesti helyszín, intézmény vagy épület. A *Mondják meg Zsófikának* és más ifjúsági regényeinek gyereksorsai, helyszínei azonosíthatók olyan budapesti iskolákkal, ahol Szabó Magda korábban tanított (először a Szinyei Merse Pál utcai általános iskolában, aztán a Horváth Mihály téren, a mai Fazekas gimnáziumban).

Van azonban egy hely Budán, a Júlia utca, mely fentieknél sokkal nagyobb hangsúlyt kapott az életműben. Ez a környék, melyen a Szabó-Szobotka házaspár is any-

nyira otthon érezte magát, kiemelt szerepet kapott Az ajtó című regényében. A mű, mely világszerte ismertté tette Szabó Magdát és kicsit a Júlia utcát is, 1987-ben jelent meg először, s azóta számos nyelvre lefordították.

Szeredás Emerenc titka

A regény két asszony kapcsolatának alakulását meséli el: az író és házvezetőnője bonyolult, erkölcsi kérdéseket is felvető, (Szabó Magda szavaival) mitológiai viszonyát dolgozza fel.

Szeredás Emerenc az egyik legtitokzatosabb hőse. Egyszerre a környék mindenese, sokak házvezetőnője, szakácsnő, házmester, az utca rendben tartója, másfelől viszont egy mindentől és mindenkitől független, szuverén ember, a maga ura.

Alakját egy titok teszi még különlegesebbé. Lakásába, s ezzel szimbolikusan legszűkebb magánszférájába, nem enged be senkit, örökké zárva tartja az ajtaját. Az ajtót, mely egyszerre valóság és szimbólum, ez választja el Emerencet az őt körülvevő világtól. És amikor már nem maradhat zárva, ennek az ajtónak a feltörése (a titok leleplezése) okozza megszegyenülését, s halálát. (A regényt nem ismerők számára eláruljuk, hogy a titok része volt, hogy Emerenc a zárt ajtók mögött számtalan macskát tartott.)

A regény másik főhőse, a meg nem nevezett író (természetesen maga Szabó Magda) hordozza a műben azt az erkölcsi terhet, hogy Emerenc őt választja bizalmasának, s így ő okozza (ha jó szándék által vezérelve is) a halálát.

Emerenc és az író – két világ, két értékrend, két erkölcs. Emerenc, az egyszerű, tanulatlan nő, aki mégis kiválasztott: tudja, hogyan kell helytállni a válságos pillanatokban, mikor kell hallgatni és mikor beszélni, hogyan kell szeretni és hogyan adni és elfogadni.

Történetüket könnyen tarthatjuk fikciónak, de csalatkoznunk kell. Mert a történet igaz, még ha az írói fantázia ki is színezi, hangsúlyosabbá is tesz bizonyos részeket. A szereplők is valóságos emberek voltak, többen élnek még a környéken, akik emlékeznek Emerencre, azaz nevezzük végre saját nevén: *Szöke Juliannára*, Juliska néniére.

Szabó Magda megtörtént eseményeket ír le, a helyszínen járva ma is megérezzük valamit a regény, az akkori élet hangulatából. Ez a valami nem is kevés. Erről gondoskodnak az utcában élők és Szabó Magda tisztelői, akik évente ellátogatnak hajdani lakóhelyéhez. A házon (a Júlia utca 3-as

Szabó Magda és Szobotka Tibor

Az író kedvenc macskájával

forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum

forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum

számún) két emléktábla is őrzi az író-házaspár emlékét, egy Szobotka Tiborét és egy Szabó Magdát.

Az ajtó s Szőke Julianna

De van az utcában egy másik híres ház is a közelben, igaz, azon nincs emléktábla. Mégis sokan tudják, hogy abban a házban, a 7-es számúban, van az *ajtó*, és, hogy ott élt Szőke Julianna, a valóságos Emerenc. Ott van a hajdani lakása a ház hátsó részén az udvar felé, ott van a pad, és az a kis fedett „terasz”, ahol ismerőseivel trécselt – és ahova Szabó Magda is odalátott az erkélyéről. A házban lakóknak fontos Juliska néni emléke, hajdani lakásának ajtaját (ami a regényben oly fontos szerepet játszik) a centenáriumi tiszteletére felújították. És ha a lakás nem is látogatható szabadon, kivételes alkalmakkor sikerül bejutni oda a kitérő érdeklődőknek.

A valóságban Szőke Juliannát egy debreceni ismerőse, a szintén a környéken élő író, *Csizmadia Éva* mutatta be a házaspárnak. A regényből és Szabó Magda más írásaiból is tudjuk, hogy ezután közel húsz esztendőn át szoros kapcsolatban álltak, kapcsolatuk sokkal több volt, mint munkaadó és munkavállaló viszonya. Szinte a legszűkebb családhoz tartozott, Szabó Magda élete legfontosabb szereplői közé sorolta: „nem hiszem, hogy az életem boltívét tartó négy emberpilléren, a szüleimen, a férjemen, és nevelt testvéreimen, Agancsoston kívül lett volna még valaki, aki olyan feltétel és fenntartás nélkül tudott volna szeretni, mint ő.” (Az ajtó)

Szőke Juliannáról nem maradt fent egyetlen fénykép sem. Egyéniségére és a környé-

fotó: Baric Imre

ken betöltött fontos szerepére utal azonban, hogy *Az ajtó*n kívül még két másik kötetben is szerepel, Szabó Magdán kívül két író is megörökítette alakját. *Csizmadia Éva* Volt egyszer egy nyírfaseprű – In memoriam Szőke Julianna és Szobotka Tibor Menyasszonyok, vőlegények című regényében is felbukkan. Szobotka azonban korántsem olyan melegséggel ír róla, mint a felesége. Az ő könyvében a házvezetőnő gonosz, bűdös boszorkány.

Az ő hármasközös történetéhez hozzátartozik még, hogy mindhárman a Farkasréti temetőben nyugszanak, Szabó Magda és Szobotka Tibor közös sírban – és velük együtt Szőke Julianna. De az ő neve, vé-

dett sír lévén, nincs feltüntetve a sírkövön. *Szabó István* 2012-ben filmet forgatott *Az ajtó*ból, az Oscar-díjas *Helen Mirren* főszereplésével. (Érdekes tény, bár az okát nem tudjuk, hogy nem a Júlia, hanem a közeli Lotz Károly utcában készültek a felvételek.)

Ha az ember a mai Júlia utcában sétál, ha megnézi Szabó Magda és Szobotka Tibor emléktábláját, láthatja azt a sok kis tálat a ház bejárata mellett, melyekből a környék cicái csemegéznek. Igen, a Júlia utcában még élnek macskák.

(*Juliska néni és az utca lakóinak történetéért köszönetet mondunk Verrasztó Gábor író-helytörténésznek, a Júlia utca mai lakójának.*) ●

SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK

Mátyásfüldi Bájharsona

szöveg: Horváth Júlia Borbála, fotó: Széman Richárd

hír: Az évtizedekig elhagyatott kastély (egyszer leégett), ma már újra lakott. Akkoriban romosan állt, kertjébe szabad volt a bejárás. A '70-'80-as években 13 évig éltem a közelében, így szinte kötelességemnek éreztem beszámolni állapotáról. Mára a helyzet gyökeresen megváltozott: privatizálták vagy visszaadták eredeti tulajdonosainak, akik felújították, és a kertjét is rendbe hozták. (A műemlékem blog bejegyzése nyomán)

Aranyszínű szombat délutánon, amikor a HÉV is lustábban rója a köröket Mátyásfüld és Gödöllő között, gyülekeznek a sétálók. A hűvös padok kiürültek, elszánt kutyások követik a főnököt: csahol, megáll, csahol, lábemelés, majd ugyanaz előlről a hajnali dér kockázta gyöpön. A kirándulók a meghirdetett időpont előtt pár perccel teljes létszámban felsorakoznak.

„Jól néznénk ki, ha a szomszéd utcából elkésznénk...” Belvárosiak és budaiak mellett kerületi lakosok is érkeztek; mindaz, ami előtt több százszor (vagy egyszer sem) elhaladtak, most új színben tűnhet fel előttük.

„A városközponttól távolabb eső XVI. kerület nem az a hely, ahová az »átlagos« budapesti vagy éppen a külföldi látogató túl gyakran elvetődik. Éppen ezért lehetnek különösen érdekesek a helytörténész által vezetett kertvárosi séták vagy kerékpáros túrák. Sörfözde, villák, templomok, női legendák, reptéri séta, régi báltermek

és külön művészek történetei – mindezért megéri kimenni a kertvárosba. Baráti árak.”

„Na, de mégis, mennyibe kerül egy ilyen villa?” A köszöntő szavak után szinte azonnal bekúszik a kérdés, mert már az első megcsodált palotán kiteve a tábla: eladó! „Minden témára időben sor kerül...” A sétavezető igazít a hangerőn, hogy az oldal-sorban állók is jól hallják, s buzdítja a résztvevőket, hogy bátran meséljenek ők is.

„A saját történet mindenképpen tanulság a mi részünkre is, mert hiába a rengeteg kiadvány, mégiscsak önök ismerik a legjobb lakóhelyük hétköznapjait.”

A csoport tagjai felbátorodnak, és megvitatják az egykori pincérek pincére háznak történetét, ki háromgenerációs eltar-tási szerződést kötött leszármazottaival. „Az meg milyen lehet?” Tűnődnek az utódok utódai, majd megegyeznek abban, hogy főpincér uramnak nem lehetett rossz dolga, az örökösök pedig beérhették egy-

harmadnyi jussal. A csoport kedvtelve néz végig a villasoron; az egyforma, de mégis más, méltóságos épületek vonzzák a képzeletet.

„Éppen százharminc évvel ezelőtt, 1887. november 5 vagy 6-án megalapították a Mátyásfüldi Nyaralótulajdonosok Egyesületét, amely évtizedekig irányította itt az életet. A telepet nyaralóhelynek, egyfajta oázisnak szánták a fővárosból kikívánczó, tehető polgárok számára.”

A lakosság végignéz az aszfaltos kereszteződésen, hol annak idején dús nyúl- és fogolyállomány kergetőzött a füstölgő pus-kacsövek előtt, zergetollas kalapban úrvadászok tárgyalták az erdei és a civilizációs pletykákat, szépasszonyok kocsiztak vagy éppen lövöldöztek – ha éppen úgy tartotta kedvük. Fokozatosan kialakultak az utcák, a foghíjak eltűntek. A központ Erzsébet-liget lett; stranddal, kugli- és tenispályákkal s a nagyvendéglői bálteremmel.

„A hatvan alapító nyomban kifizette a száz telek árát, szinte egyhuzamban folyt az építkezés. De csak szigorú szabályok szerint készülhettek tervek. Egyszerű ház nem kapott engedélyt, sem kocsmá, kereskedés, gyár vagy munkáslakás. A tulajdonos köteles volt telkét körülkeríteni, fásítani, gyepesíteni a birtokán, használatot nem tarthatott.”

Egyetértőleg bólogat a közönség, hogyan is nézett volna ki, ha egy jókora disznóól terpeszkedik a báli hintók mellett. A többség amúgy lelkiileg egyetért a tétellel, de ezúttal is gyorsan kiderül, hogy volt idő, amikor a nagy élet e helyen is átrendezte a díszleteket.

„A háborús élelmiszerhiány idején persze sokan tartottak állatot. Ezerkilencszáznegyvenöt után pedig a fővárosi uraságok kénytelenek voltak átadni nyaralójukat azoknak, akiknek városi lakását lebombázták. Ugyanis nem járt senkinek kettő.”

Vagy három? Négy? Ki tudja? Mindenesetre a Mátyásfüldi Bájharsona örökre bezárta rovatát, amelyben hajdan hírül adta, éppen melyik villában tartanak estélyt. „Bezzeg amikor kimegyünk a telekre, mi reggeltől estig kapirgálunk. Kinek van kedve utána táncikálni...” A realista közönség minden helyzetben megtalálja a számára kedvezőt, s hagyja, hogy a testmozgás mint a hosszú élet titkának áfiuma megbékéltesse őt sorsával.

„De ne tessék azt gondolni, hogy könnyű palotatulajdonosnak lenni!”

Sejtette korábban is a nagyközönség, hogy nem elég megszerezni, felépíteni, megóvni, hanem üzemeltetni is kell a három-négy száz, sőt... négyzetméternyi hajlékot; hogy csak a belvilágról beszéljünk, de általános véleményük hogy: „egyszer csak kipróbálnám!” A túravezető viszont gyakorlott szónok, és nem hagyja elszállni a kedélyeket.

„Nem mindenki olyan szerencsés, mint az építész, aki a mellettünk lévő Jókai lakótelep egyik hatodik emeleti ablakából addig nézegette a víztornyot, ameddig meg nem szerezte. Hogy mennyiért?”

Már megint a számok, a méricske, hárommillió, na, húsz évvel ezelőtt. Plusz felújítás, állagmegóvás, lakás-infrastruktúra kiépítése, és a többi. Szerencsére ő éppen ilyet akart, és nyilván nem kívánta átalakítani, mondjuk bunkerré. „A háztulajdonosok többsége nem elégszik meg azzal, amit vett...” S újabb privát történetek következnek az értetlen szomszédokról, akik fúrnak-faragnak, tüzelnek, gyűjtögetnek és ki tudja, még milyen nyugalomellenes

tevékenységeket folytatnak hosszadalmas életük alatt.

„Ezt a maradványt, vagyis eredetileg védett villát egy ismeretlen vette meg. Első dolga volt, hogy nekiállt lebontani az épületet. A lakosok azonban felháborodtak, és bejelentést tettek. A hivatal kiszállt, mire be kellett szüntetni a tevékenységet. Azóta nem látták errefelé; csak a rom maradt...”

A csoport elgondolkodva sétál tovább. Láttak eddig kis tornyost nagy lépcsősorral, csupa ablakost faragott kőterasszal, szökőkúttal, szélkakassal; kéket, narancssárgát, de most következik az egyik legpazarabb építmény a környéken.

„Szecsessziós villa. Az ötvenes-hatvanas években szovjet vendégház volt; ára százmillió. Volt, sok évvel ezelőtt. A teraszra odaképzeltük a nagy orosz bulizásokat...”

De hopp, nincs idő álmélkodásra, mert nem messze tőle újabb varázslat (igen, ez is eladó, ár: négyszázötven millió), a neve: Antoinette-nyaraló.

„Paulheim Ferenc építész és felesége, Antónia háza volt. A mester több templomot és villát tervezett; ez éppen svájci stílusú. Ha érdekel valakit, vegye meg, de kötelező ilyen állapotban tartania, mert védett. Még a kerítés is! Bár hozzátennem, tájidegen fenyők veszik körül...”

„Svájci nyaraló fenyő nélkül? Ugyan...” Maradjon hát fenyőstül, s rövidesen újabb izgalmas kérdés merül fel: kik lakják e csodákat?

„Vannak új-régi tulajdonosok, akik az államosítást a felszabdalt villákban, olykor egy-két szobás társbérletben átvéstették, majd a hetvenes években kivásárolták a többieket. A felújított paloták többségének új, tehetsé-

gazdája van. De olyan eset is történt, hogy egyik sétálóm vett meg egy romos villát.”

Kedélyesen csorog tovább a délután, a társaság egy térre érkezik, s hogy a magas-történelmi attitűd se maradjon ki, a harmincas évek óta itt álló trianoni emlékműnél röviden megemlékeznek az ezerkilencszázhuszban történt ország-roncsolásról. A téren látható Paulheim József építész és mecénás mellszobra, aki a villaépítkezések hasznából többek között az elemi iskola és a katolikus templom kivitelezését támogatta.

Oldalt, masszív platánok alatt elsőáldozó gyerekek kergetőznek, a szülők ünnepelőbe öltözve várakoznak, amíg az ifjúság kitombolja magát.

„De induljunk, hamarosan elérjük a túlburjánzó, szecsessziós díszekkel zsúfolt Dozzi-villát, aminek a látványáért a sétálók többsége elzarándokolt ide. Olasz szalámigyáros famíliának köszönhető a honunkban egyedülálló látvány.”

Csodálja is, meg nem is a nagyérdemű, majd könnyedén továbblép az élményen, következik az utolsó állomás.

„Elhaladunk a száz éve épült repülőgépgyár és a főváros első polgári repülőtere mellett; egykori hangára helyén most Lidl-bolt áll. Azután pedig jöjjön a meglepetés!”

„Isten hozta magukat...” A szerény kapunál lelkész fogadja a látogatókat. „Én csak a gondnok vagyok...” Mesél a múltrol, amikor az Erzsébet-ligeti kicsiny evangélikus templomot a szovjetek elfoglalták, és a hívek áthordták ide a köveket, a fakazettás mennyezetet. Most éppen toronyra gyűjtenek.

A túravezető közben a harmóniumhoz ült; messze hallik az ének. ●

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

A Simplicissimus Hőse Díjról

Itt a december, Főkaszírno asszonnyal ismét összedugtuk fejünket, hogy ki kapja idén a kitüntetését. Ilyenkor nem árt egy kis ismétlés. Ki is kaphatja ezt a különleges elismerést, amit most kilencedik alkalommal osztunk ki? (Az eddig ünnepelték listáját lásd itt: www.budapestfolyoirat.hu.)

Olyan személy kaphatja, aki nem hivatászerűen dolgozik a városért. Nem alkalmazottja a városnak, nem politikus, azaz semmilyen értelemben nem kap (vagy kapott) fizetést azért a munkáért, amiért kitüntetjük. Ezen kívül három dolognak kell, hogy megfeleljen a személy vagy a maximum két személyből álló „kollektíva.”

1.) Nem kaphat díjat az adományozó Nagy Budapest Törzsasztal semelyik baltagja sem, lett légyen bármilyen érdemes is arra.

2.) Bár tiszteljük a nagy ellenkezőket, akik szívósan megakadályoznak bizonyos dolgokat, ez a díj az „igen-mondóknak” jár, akik fenntartható módon létrehoznak valamit.

3.) Végezetül ezt a civil díjat Simplicissimus olyan személyeknek szánja, akik az őket érdemessé tevő munkába nem pusztnak bele, hanem ellenkezőleg, megtalálják benne a számításukat, sőt polgári jólétre jutnak, ha nem is feltétlenül gazdagodnak meg.

Hogy mit kapnak a díjazottak? Hát egy szép, keretezett oklevelet, amelyet a Törzsasztal valamelyik összejövetelén adnak át, mozsárdurrogás nélkül, de „hangos népörömkialtozás” közepette. Ezen kívül a két zsűror (magam és a főkaszírno) a díjazotta(k)at vendégül látja egy olyan budapesti étteremben, amely a vacsora idején még két évnél kevesebb ideje működik.

Simplicissimus Hőse 2017-ben:

Biszak Sándor (Arcanum)

Legújabb hősünk 1959-ben született Tapolcán. Pécsen végezte iskoláit, közte a Nagy Lajos Gimnázium matematika tagozatát. Aztán az ELTE-re járt vegyész, majd kiegészítő könyvtáros szakra. A Kőbányai Gyógyszerárugyárban, a Műszaki Könyvtárban, a CompuDrug Kiszövetkezetben, valamint az Infoker Kiszövetkezetben dolgozott.

Az Arcanum cég 1989-ben a Magyar Szabadalmi Hivatal részvételével a CD-ROM hazai felfuttatása céljából alakult meg. Az első CD-kiadványa 1991-ben került a felhasználókhoz. 1996 óta kft. formá-

ban, családi tulajdonban működő cég. A tulajdonos, egyben ügyvezető mind az öt gyermeke ott dolgozik.

Biszak Sándornak fiatalabb korában a tolaslabda volt a hobija – ezt még több mai kollégájával a BEAC-nál kezdte úzni. Az egész Arcanum csapat jelenleg 25 főből áll.

Biszak jó ideje Érden lakik, de elévülhetetlenek az érdemei Budapest helytörténeti kutatása fellendítésében.

Ahogy az oklevél fogalmaz, a díjat azért kapja, mert „a magyar sajtó fokozatos digitalizálásával drámaian javította a hivatásos és civil helytörténészek kutatási lehetőségeit, és hatalmas energiáival maga után húzta a közszférát is, neki köszönhetően Európa-szerte ritka lehetőségek jöttek létre a Hungaricana könyvtár kebelében”.

Aki ismeri Biszak Sándort, tudja, hogy különleges, fanyar, kentaur természetű lény. Elöl rajongó természet, néha kockázató, lelkes civil. Hátról jó szervezőképességű, minden részletre odafigyelő üzletember. Időnként előreszalad, meghitelez munkákat, bizik abban, hogy kisvártatva meg tudja teremteni a finanszírozást. Amikor értesítettük, azt kérdezte: nem lehetne, hogy az egész kollektíva kapja a díjat? Sajnos azonban szabályaink me-revek: maximum két személyből állhat a csapat... De átvitt értelemben persze hogy az egész társaságra gondoltunk.

Biszak Sándor, Simplicissimus Hőse 2017 (Vajda József felvétele / Népszava)

Levelt kaptunk Négyesi Károly olvasónktól, Grund ügyben

„Szeretnék egy régi vitát eldönteni. Molnár Ferenc a Pál utcai fiúk regénye lényegében Molnár (Neumann) Ferenc kamaszkoráról szól és a körülötte élő fiúkról mintázta regénye alakjait, van akit ő maga nevesített. Tényként vehető

így, hogy a grund is létezett, és ahogyan a regény végén szerepel, beépítették. A Pál utca 2. alatti házra tették a táblát a grundról. Felelősségem teljes tudatában kijelentem: TÉVESEN. Már Buza Péter tudta, hogy a Mária utca 48-46. szám alatt működött Luczenbacher Pál a gőzfaóó üzemét. Megírta, hogy 1890-ben még működött az üzem és 1892-ben már nem. Közvetett bizonyíték alapján Pál u. 6 alá tette a grundot. Ezt be tudom bizonyítani:

Budapest Főváros Levéltárában megtalálhatók a házak tervei, a Pál u 2-4. alatti házak tervei 1887-es keltezésűek, mint a 8. alattié is, de a 6. szám alatti ház tervét 1891. szeptember 2-án hagyták jóvá. Lásd BFL XV.17.d.329 alatt 036788 helyrajzi szám alatt Pál utca 2-4. és 136787 helyrajzi szám alatt Pál utca 8., később József körút 69. (saroképület).

A homályt fokozza Déry Attila Józsefváros VIII. kerület című könyve a Terc Kft. kiadásában 2007-ben, hiszen azt írja a 6.számú házról, hogy 1889-ben épült, ami nem lehet igaz, ha tervet 1891. szeptember 6-án hagyták jóvá. Tisztelettel

Négyesi György, saktörténet kutató”
Köszönjük a szépen adatolt levelet, akkor ez a kérdés egyszer és mindenkorra eldőlt. Vajon ki érez magában elég energiát arra, hogy az emléktábla áthelyezésére indítandó küzdelmet lefolytassa? Legalább elkezdje?

A makacs tévhitek természetrajza

A Pál utcai grund pontos helye fontos apró tény, nemigen lehet makacs tévhitnek nevezni. Nem ide tartozik a lánchídi oroszlán nyelvének bájos históriája sem. Ma már, viszonylag újkeletű szóval „városi legendának” szokás nevezni: mindenki tudja, hogy nem igaz, de óvodás korban minden szülő vagy nagyszülő elmeséli a gyerekeknek.

A legklasszikusabb példa a makacs tévhitre a Kossuth téri épületek esete. Valahogy így szól az idegenvezetők nemzedékei által ismételtgetett történet: „A Kossuth téren az országházi pályázat két másik épülete is megépült: a Földművelődési Minisztérium és a Kúria épülete – e terveket szintén díjazták, de csak egy nyerhetett.” Simplicissimus mindezt röviden, de velősen cáfolta Országház és Kossuth tér monográfiájában. Bukovics Gyula, a minisztérium házának tervezője nem szerepel az Országház pályázói között.

Hauszmann igen, ő díjat is kapott, de Kúriája csak általános stílusjegyeiben hasonló: ez is, az is neoreneszánsz fogantatású. Egy másik, kevesebbek által ismert tévhit, hogy a gellérthegyi Hegedüs- (valójában Schoch-) villa, másképpen Vörös Ház egy konkrét genovai előkép alapján épült, azaz annak pontos mása. Hogy megtudjam az igazságot, néhány hónapja megküldtem képét a Genovai Turisztikai Hivatalnak. Hamar válaszoltak. Azt mondták, hogy nem tudnak ilyen jelenleg is álló vagy elpusztult épületről, de több hasonló is létezik a domboldalon álló villanegyedben. Fényképeket is küldtek.

Ugyancsak makacs tévhitnek vélem azt a gyakran ismételt „tényt”, miszerint az 1911-ben megnyitott Párisi Nagyáruház tetején valaha műjégpálya működött. Megítélés szerint ez egy képeslapon, reklámcélből közzétett, teljesen hamis arányú rajz-ábrázolásból ered. Ezen szerintem sétáló párok láthatók, nem korcsolyázók. De olyan régen izgat ez a dolog, hogy most végre szeretném lezárni.

Pályázat a Párisi Nagyáruház tetején valaha esetleg működött korcsolyapálya ügyében

Tárgy: Írásos vagy képes bizonyíték arra nézve, hogy valaha működött ott korcsolyapálya, akár a legrövidebb ideig. Időhatár: 1911-1945.

Pénzdíj: 10 000 Ft.

Leadási határidő: 2018. december 20.

Közlétező: Simplicissimus s.k.

Melyik a legtöbbször nevet változtatott közterület Budapesten a Kiegészítés óta?

Erre könnyen rávágja az ember, hogy Andrassy út (hiszen Sugárút, Andrassy út, Sztálin út, Magyar Ifjúság útja, Népköztársaság útja, megint Andrassy). Ám utcahosszal előzi meg a Károly körút. Idesüsenek: Országút (-1874)

Károly körút (1874–1916)

IV. Károly király út (1916–1918)

Nép körút (1918)

Károly körút (1919–1926)

Károly király út (1926–1945)

Somogyi Béla út (1945–1953)

Tanács körút (1953–1991)

Károly körút (1991–)

Ha pedig valaki megnézi a Falk Miksa utca névtörténetét, látja, az is cirkalmas, és még éppen lenyomja az Andrassy utat. Nádor utca (egy része: 1874-től, előbb Pannonia Gasse), Falk Miksa utca (1910-től), Juhász Andor utca (1943-tól, a faji törvények miatt), megint Falk Miksa utca (1945-től),

Néphadsereg utca (1953-tól, mert a régi világ embere volt, a királynéhez dörgölözött?), megint Falk Miksa utca (1991-től).

Szöllősi Mátyás: Budapest katalógus (Arcok, történetek a világ egyik legsebbe fővárosából)

A fotóriporterként is dolgozó író Budapest 140. születésnapja (2013) előtt néhány nappal kezdett bele egy New Yorkból indult Facebook projekt „honosításába”. Brandon Stanton HONY („Humans of New York”) becenevű, nagyravágyó terve eredetileg arra irányult, hogy tízezer New York-it lefényképezzen az utcákon. Aztán egyszer csak nem volt elég a kép, így elkezdte kérdezgetni az alanyait, míg végül a fotókat a tömörített szövegekkel együtt tette fel a Facebookra. Hatalmas siker lett, összesen mintegy húszmillió követője van mindenféle social media csatornán.

Ugyanez kezdte el művelni Szöllősi Mátyás először egy Mohai Balázs nevű fotós barátjával, majd egyedül – a szövegnek már eleve nagy szerepet szánva. Az alanyok eleinte megszólítás alapon kerültek a sorozatba, majd lehetett jelentkezni. Arról nem beszél a tömör, szerény és a célokat illetően tartalmas előszó, hogy hány portrét válogatott be a szerző az összes mintegy hatszázból. A Budapest katalógus 150 fényképes-szöveges portrét tartalmaz. A szövegek – ez nagy dolog – kétnyelvűek.

Sem az írások, sem a fényképek önmagukban nem világrengetőek. Az érdeklődésünk ellenben fokozatosan növekszik már a lapozgatás után is, tíz portré elolvasása után pedig rajongással fajul. Minden történet olyan hosszú, „amennyit megkíván”. Gyakran egyetlen mondat, például a Gutenberg térről, máskor egy egész oldal. Általában egy személy

van a képen, néha egy pár, kivételesen egy kisebb zenekar, együtt.

Elvéve akad egy-egy ismert ember, mint (Tahi-Tóth) László, vagy (Saly) Noémi, de a legtöbbjükéről most hallunk először. A ríkató történet is kevés. Mindennapi életek, nem mindennapi módon felvillantva: ez a zöm. Hadd soroljak fel itt hét kedvencet:

– Attila, aki már tizenkilenc évet ült, és annyira megtanult dobolni, hogy Som Lajostól kapott bőrdzsekit.

– Egy másik Attila, aki nagy sakkozó akart lenni, de elérte határát, és most fiatalokat tanít sakkozni, hogy jobbak legyenek, mint ő.

– Ünige, a művészettörténész, aki a Budapest100 önkénteseként imád régi házak lakóival együtt dolgozni.

– Mónika, a három gyerekes Krisna-hívő és higiéniai tanácsadó.

– Mihály, aki kétszáz hasonmás Vizsolyi Bibliát akar legyártani, és ehhez saját, vízimalom meghajtású papírmanufaktúrát épített.

– Joli néni, aki 94 éves korában is dolgozni jár egy kertbe, és kedvenc olvasmánya Jób története a Bibliából.

– János, a kerekesszékekben élő volt hajléktalan, aki 18 éve van együtt Erzsivel, és elmondja, hogy szedte fel.

Érdeemes külön böngészni a Facebook oldalt, van olyan szöveg, ami terjedelme miatt nem férhetett be a könyvbe. Például idén június 9-én került fel a lapra a László | Kopeczky utca című, amiben a szerző benne hagyta a Lator Lászlóhoz szóló kérdéseit is.

Ezúton is gratulálunk mi is a kilencven éves költőnek!

(Európa Kiadó, 2017, Fotók: Szöllősi Mátyás – hat kép kivételével, melyek alkotói Honfi Anna és Mohai Balázs. Felelős szerkesztő: Magyarosi Gizella, tervező: Pyber Anita, 320 o., ára 4990 Ft) ●

FÉNYÍRDA

Titkos
udvarokSebestyén László
fotósorozata

Dívat volt valaha a képes újságoknál, hogy posztermínőségben adtak közre egy-egy felvételt, rendszerint valamely sztárról (akkor még így hívták a celebeket). Ezt a hagyományt újítjuk fel most, a magunk nyelvén fogalmazva persze: *Sebestyén László* felvételeivel. Fadobozos, lábon álló, fekete-fehér felvételekre alkalmas „Klősz”-kamerájával a pazar pesti és budai paloták udvarait örökítette meg.

V., Nádor utca 19. – Arany János utca 13.

A terjedelmes háromemeletes épület a 72 éves *Hild József* (1789–1867) alkotása. Ennyi idős volt 1861-ben, amikor *Schosberger* (*Schossberger*) *Simon Vilmos* (1797–1874) megbízta. A klasszicizmus kiemelkedő mestérének munkáival már többször találkozhatunk, ezek zöme a Lipótvárosba készült. A 18. század végén tervezett városrészként létrejött terület fél évszázad alatt egységes klasszicista arculatot öltött. Ezzel a házzal *Hild* a korszak új irányzatához alkalmazkodva romantikus elemekkel bővítette eszköztárát. A két utcára néző bérház homlokzata a klasszicizmus síkban tartott felülete helyett íves erkélyekkel tagolt, a félkörívvel és egyenlő záródó ablakok könyöklője és szemöldökpárkánya gazdagon díszített. Igazi attrakció a bejárattal szemben az emeletes tornácos rizalit, felső szintjén terrasszá szélesedett folyosóval.

Schosberger Simon Vilmos 1863-ban tornyai előnévvel nemességet kapott. A család címerében lévő oroszlán jobbában három dohánylevéllel az erőt s a gazdagodás alapját jeleníti meg, a kaptár a gyűjtögetést, a fölötté repkedő hét arany méh a szorgalmat szimbolizálja. Az indoklás szerint a címet „a hazai gazdaság, termelés, iparüzlet és kereskedés körében” elért eredményeiért nyerte el. A dohánytermesztés- és kereskedés alapozta meg gazdagságát, olajgyár-tulajdonosként előmozdította a repceművelést és az olajgyártást. A legnagyobb adófizetők közé tartozó nagykereskedő vagyonából jelentős összeggel támogatott közcélokot. (H. V.) ●

KÉPES HÁZ

Zebegeány a Baross utcában

Csordás Lajos

Szőnyi István neve, munkássága egybeforrt Zebegeányel. Pedig Budapesten, a Baross utcában is volt műterme: 1930 és 1947 között élt és dolgozott a Baross utca 21.-ben, az ötödik emeleten. A Szentkirályi utca sarkán álló ház 1910 körül épült, Pogány Móric tervei szerint, s legfelső emeletén az építész rendezett be magának hatalmas műteremlakást, amely Baross utcai fronton teljesen végighúzódtott és U alakban kissé kiterjedt a merőleges szárnyakra is.

A házat csak néhány éve jelöli emléktábla

Szőnyi István egykori pesti műtermén ma három lakás osztozik. De 1930-ban, amikor a zebegeányi otthon mellett Budapesten is lakást bérelt, s ide költözött, még egyben lehetett. Mint a festő lányának, Szőnyi Zsuzsának emlékezéseiből tudhatjuk, a beköltözésre azért volt szükség, mert ő hat éves lett, iskolába ment, s szülei nem akarták, hogy a zebegeányi szabad viszonyok közt éljen, elvaduljon. Ekkortól amíg az iskolaév tartott, bent laktak Pesten, a Baross utcában.

Festőiskola az ötödiken

A lakásban Szőnyi 1937-ig magán festőiskolát is működtetett Vaszary Jánossal közösen. Náluk tanult többek közt Szántó Piroska, Gábor Marianne vagy az alföldi tájak festőjévé lett Kurucz D. István, de a mester Zsuzsa lányának későbbi férje, Triznya Mátyás is. Az iskola külön bejárattal is rendelkezett. „Akkoriban nagyon sok művész járt hozzánk – mesélte egy inter-

júban a lakásról és apjáról Szőnyi Zsuzsa – nemcsak az iskolába, hanem egyáltalán, ebbe a műterembe: szobrászok, festők és mások. Ő mindenkit befogadott. S ismeretségi körében nemcsak képzőművészek, de irodalmárok, írók és költők is voltak. Így ismerhette meg József Attilát is. Azután meg minden héten a Gresham kávéházban volt egy asztaluk, ahová akkoriban ezek az értelmiségiek, művészek eljártak. (...) Én nem tudom pontosan, hogy ők hol találkozhattak életükben először, ám azt tudom, hogy ott, a Baross utcában többször is járt minálunk a költő.”

És még sokan mások, tehetnének hozzá. Nyilván járt odafönn a többi barát is, Berény Róbert, Bernáth Aurél vagy épp Szabó Lőrinc.

A Baross utcai műteremben Szőnyi számos remeklése készült, köztük például a negyvenes évek elején a győr-nádorvárosi Szent Imre plébániatemplom hatalmas freskójának vázlatai. Ekkoriban, 1938-tól, már

a Képzőművészeti Főiskola kinevezett rendes tanáraként is dolgozott, számos szakmai bizottságban kapott helyet, Corvin korszorúval is kitüntették. A Horthy-rendszer elismerte művészi teljesítményét.

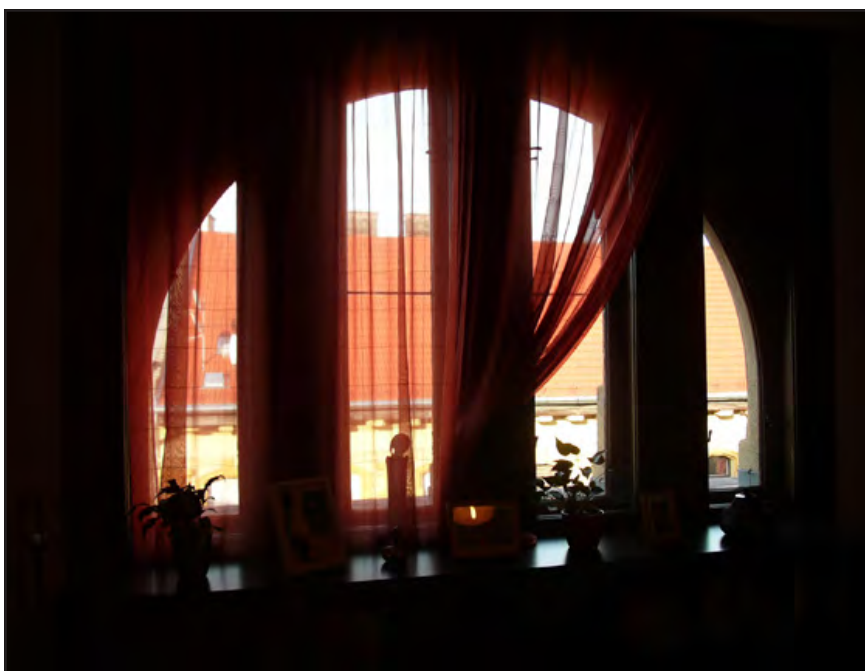
Az is elismerésre méltó, hogy fontos szerepet vállalt a háború utolsó szakaszában az üldözöttek mentésében. Műhelyét, rézkarcprését, grafikai tudását ő maga és egész családja a hamisított dokumentumok előállításának szolgálatába állította. A hatalmas műteremben és lenn a pincében bújtatták az üldözötteket. Köztük a mester nagyobbik lányának, Jolánnak mostohaapját, Korvin Lászlót vagy egyik magániskolai tanítványát, Róbert Miklóst, aki később Ausztriában lett festőművész, és végigvitte, hogy Szőnyiéknek adják meg embermentő munkájukért a Világ Igaza elismerést. Egyes források szerint nyolc, más adatok szerint tizenegy, de azt is lehet olvasni, hogy tizenöt ember életét mentették meg azzal, hogy itt bújtatták őket.

Szőnyi a pesti műteremben

1944 karácsonyán szó szerint nagy csapás érte őket: egy bomba. Az ötödik emeleti lakásban megbújó egyik üldözött, Diener-Dénes Rudolf festőművész fia, Diener Péter, aki a nyilas razzziától félve még a bombázás elől sem mert lemenni a többiekkel az óvóhelyre, s inkább fönmaradt az üres lakásban, így emlékezett később: „Elég az hozzá, hogy ők lementek egy bizonyos este, én meg maradtam a legfelső emeleti lakásban, egy darabig néztem az ablakon át a világító rakéták gyönyörű tűzijátékát, azután lefeküd-

A város a régi műhely ablakából

tem, és elhatároztam, hogy engem a bomba nem izgat, nekem most aludnom kell. Tényleg sikerült elaludnom, félálomban közelről irtó nagy becsapódást is hallottam, de hogy mekkora bomba lehetett, az reggel derült ki, amikor ki akartam menni fogat mosni a fürdőszobába, és nem volt fürdőszoba! (...) Az az ajtó, amely a fürdőszobába vezetett, megvolt, a helyén volt, csukva volt. Amikor kinyitottam, úr tátongott előttem. Mert az a bomba az első emeletig lehatolt, egy hatemeletes házra a fele le volt borotválva.” Más-

nap a következő bombázás elvitte a lakás másik felét, a műterem nagy részét is, de Szőnyiék a pincében átvészelték a harcokat.

Romokból mentett remekmű

Az ostrom utáni viszonyokat egy 1945 júniusában készült riport érzékelteti. A Demokrácia című lap munkatársa a Baross utcai romépületben kereste fel Szőnyiékét. „A jellegzetes, csontosarcú, átható tekintetű művész rezignáltan mutat ki az udvari szoba ablakából fel a tető irányába, ahol csak egy-két falomladék őrzi a megsemmisült hajlékok emlékét:

– Ott volt valamikor a műtermem... mielőtt a repülőbombák lecsaptak a házra. Tizenhat nagyobb képem pusztult el, a vázlatok egész során kívül. A képek mind szerepeltek a tárlatokon, az egyikük, a Zebegényi temető megfordult a külföldi kiállításokon is és Génúában díjat nyert. A művészeti könyvtáram több mint háromezer kötetéből pedig csak az a néhány darab maradt meg, ami ott van a másik szobám sarkában...” – panaszkolja Szőnyi.

Az említett festményt, a Zebegényi temetést végül sikerült a romok alól kimenteni és később restaurálni, ma a Nemzeti Galériában látható. Az újjáépítést a család már nem várta meg, 1947-ben elköltöztek. A festő tizennyolc éves Péter fia az ostrom alatti nélkülözések idején anyyira legyengült, hogy a háború elültét követően nem sokkal egy fertőzés elvitte. Zsuzsa pedig férjhez ment, s férjével hamarosan, 1949-ben Olaszországba emigrált. A mester a

A művész kislányával, Zsuzsával, 1937-ben

feleségével előbb a Bartók Béla útra költözött, majd végleg visszatért Zebegénybe, ahonnan festészete nagy motívumait merítette. Érdekes, hogy a pesti műterem nem igen hagyott nyomot művészetében. Néhány kis gouache, pasztell örökít csak meg itteni részleteket. Például egy enteriört leterített bútorokkal. Egy másik a szomszéd ház tűzfalát. A jelentősebb alkotások közül csak az *Esernyők* címűről tudjuk, hogy a Baross utcai műteremablakból látott jelenetet ragad meg (itt köszönöm meg a közlést *Klemmné Németh Zsuzsának*, a Szőnyi István Alapítvány elnökének).

Háromra osztva

A romokból újjáépített házban az ötödik emeleti műterem állami tulajdonba került, a művészvagyron része lett. Nem tudjuk biztosan, hogy már ekkor, az ötvenes években három részre osztották-e, vagy csak később, de ma három lakást találunk az egykori Szőnyi-műhely szobái helyén. A lifttől balra eső része már régóta nem művészlakás, ellenben a középső rész és a Szentkirályi utcai sarok felé eső rész ma is az.

A Szőnyi után itt dolgozó művészek sorát egyelőre nem sikerült hiánytalanul felderíteni, de a középső részben jelenleg lakó *Gál Krisztián* grafikumművésztől annyit megtudtam, hogy azt a részt ökolte *Perhács László* festőművész lakta, a másik, a sarokra eső rész pedig egészen a közelmúltig *König Róbert* műhelye volt annak haláláig, s a MANK (Magyar Alkotóművészeti Nonprofit Kft.) nemrég jelölt ki új bérlőt, *Géczy Kristóf* fiatal grafikus személyében.

A régi Szőnyi-lakás többé-kevésbé szimmetrikus elhelyezkedésű lehetett, középen a nagyablakos műteremmel, melyből jobbra és balra egyformán egy-egy szoba nyílt, és további helyiségek mindkét irányban.

A nagyablakos műteremszobát jelenleg a König-féle, 118 négyzetméteres lakás rejtí – szó szerint, mert ezt a részt sajnos nem tudtuk megnézni. A másikban, a volt Perhács-lakásban jártunk csak, Gál Krisztiánnál. Lassan hét éve él itt feleségével, *Tizedes Erikával* és az ideköltözés után született kislányukkal, *Izabell*el. Krisztián mutat néhány régi részletet, a hálószoa félköríves ablakát, és ugyanott egy beépített szekrényt kazettás ajtókkal, egy téglával kirakott kályhanyílást, majd megvizsgáljuk a réginek tűnő szobaajtót, amelynek a tokja, lapja első pillantásra olyannak tűnik, mint a „Zsuzsa az ajtóban” című 1931-es festményen is látható, ám végül is úgy döntünk, nem az.

Gál Krisztián műterme a másik szoba. Ebben talán semmi régi nincs. Tele van vi-

A pesti lakás – papír, gouache

Az egykori Perhács-lakás ma

szont készül és már elkészült művekkel, Krisztián színházi plakátjaival, lemezborító terveivel, amelyeknek legtöbbször gesztusokon alapuló, egyszerű motívumokat használó munka, melyek leginkább a lengyel plakátművészettel rokoníthatók. Ami nem is véletlen, hiszen Krisztián mestere és mai napig jó barátja, munkatársa *Ducski Krzysztof*. A tervezőgrafikától azonban mostanában szabadabb, önálló utakat keres, ennek termékei a közelmúltban kiállított színes és nyers, „Brut” című anyaga, és a „Robotvér” című fekete-fehér sorozata. Most pedig épp színes, tépett montázsok

készülnek, többnyire a műhely padlóján. Szőnyi is ott készítette egyébként nagy méretű freskóvázatait.

„De számít egyáltalán valamit, hogy valaha Szőnyi is itt dolgozott?” – kérdezem. „Persze – mondja Krisztián –, bár más dolgok inspirálnak, a hely szelleme motivál.” Amikor ideköltözött, nem ez vonzotta. Csak olvasott egy hirdetést, amelyben azt írták, kiadó egy kilencven négyzetméteres műteremlakás, és hogy fényes. Ez megragadta. És nem csalódott. ●

Az archív képek forrása
Szőnyi István Emlékmúzeum, Zebegény

ÖTVEN ÉVE

Nékem csak Budapest kell!

Elek Lenke

Nincs még egy olyan város a világon, amelyik ennyi szerzőt ihletett meg. Ezt bátran merem állítani, hiszen miközben keresgéltem a budapesti dalokat, a bőség zavarával küszködtem. Minden korszakban, de különösen az ötvenes-hatvanas években teljes körűen elvarázsolta Budapest a muzsikus lelkeket. Érzelemgazdag ünnepi hangulatra hangolva őket, vagy éppen ujjongva trombitáló szilveszterire (nem szó szerint gondolunk az előttünk álló fényes napokra).

Egy képkocka a Napfény a jégen című filmből, Kiss Manyival, Mezey Máriával és Psota Irénnel

Épülő-szépülő fővárosunkat természetesen a kilencszázhatvanas, -hetvenes években sem tiltották dicsérni. De kritizálni meg gúnyolni, dalban – hogyan, miért, minek!? *Bereményi Géza, Cseh Tamás, Másik János*, meg *Hobo*? Nem is tudjuk még, kik ők, amikor a Nékem csak Budapest kell című butácska, ám annál zseniálisabb sláger bohóckodja el három színész-nő-csoda. Mindez egy liftben, kalapban, Rotschild estélyi ruhában, a Napfény a jégen című, műkorcsolyázós burleszk-revüben (!) történik, amiben a főbohóc *Bessenyei Ferenc*. *Kiss Manyi*, *Mezey Mária* és *Psota Irén* nyomába kevesen léphetnek, ha csak nem fél évszázad múlva *Németh Juci*, a Budapest Bár szólóénekesnője – de ez már tényleg egy másik korszaka a városnak.

Este fess a pesti nő

Az ötvenes-hatvanas években a slágerkirályoknak látszólag könnyű volt a dolguk. Csak folytatni kellett, kicsit leporolva, azt a

korszalmat, amikor 56-os sárga villamoson zötyögtek ki a legények a babájukkal Hűvösvölgybe, de előtte még, engedve a meghívásnak, 7-kor randevúztak a Nemzetinél, elmentek a Horváth-kertbe vagy Óbudára egy jó túróscsuszára.

Fényes Szabolcs minden korban mindent tudott a zenéről, és a szövegírókkal sem volt gond. Megtáltosodva gyártották a bájos filmslágeret.

Ha nem is szerepelt mindig a szövegben Budapest, mi tudtuk, hogy Csinibabák kis falvakban kevésbé teremnek, mint a pesti flaszteren, de még inkább Angyalföldön, ahol járjuk utunkat, a macskaköves uton. Igen, így, rövid u-val. Merthogy így jön ki a ritmus, és nem is vette senki soha észre, hogy ide hosszú u kellene.

Itt minden haver nevét tudtuk, akár melyik városrésze volt is szó, persze leginkább Pestről, hiszen Este fess a pesti nő, akihez olyan szívhez szóló dalokat lehet dúdolni, mint Holdas éj a Dunán, meg egy

jó cigány... *Husztai Péter*, meg *Sztankay István* már nem egészen fiatalon úgy búgta ezt a korai Eisemann-slágeret, hogy még a legmegrögzöttebb beatrajongó, *Omegán* és *Beatles*en felnőtt lányok szíve is beleborzongott.

Pest felé szövik a nyár – *Ákos Stefi* ezt a lírainak szánt kis semmisséget legalább ilyen meggyőzően tudta énekelni. Egy boldog nyár Budapesten – áradozik az Állami Áruház szerelmespárja is. Értünk szép ez a város – néz bele kisvártatva *Petress Zsuzsa*, szolid kis kartonruhájában *Gábor Miklós* mélybarna szemébe a Gellérthegyen, miután már összefutottak előtte egyikét szemináriumon meg egy Duna-parti csónakházban.

Reszket a hold a tó vizén – énekelte rá tíz évre *Németh Lehel* a Feneketlen-tó partján lévő Parkszínpadon, és mi, kamaszok a hűvös éjszakában, pokrócba bugyolálva hallgattuk őt meg aláfestésként a kurutytyoló békákat.

Este van, dül a szerelem, és Hold ragyog a Dunán – kell-e ennél több? Talán egy Különös éjszaka, amikor csak miénk volt a sziget, és a sétányon senki se járt... *Vécsey Ernő*, *Hajdú Júlia*, *Bágya András*, *G. Dénes György*, *Szenes Iván* és *Nádas Gábor* is ontotta a zenéket és szövegeket, a börtönből szabadult *Kovács Erzsébet*, ahogy *Mikes Éva*, *Ambrus Kyri* meg a többiek nagy-szerűen előadták, amit kellett, pedig nem nyert egyikük se tehetségkutatót és mentoruk se volt. Ez az az idő, amikor a tehetősöknek – korosztálytól függetlenül – sikk bárókba, mulatókba, élőzenés presszókba járni, itt válnak igazán slágerre azok a nóták, amelyek a rádióban, filmekben hangzanak el először.

Épülnek az új lakótelepek, zakatolnak a házgyárak, lerombolják a Villa Negrákat, amelyek köztudottan nem apácázárdák. A mi utcánk ó be szép – igen, ezt már *Zá-*

A Magyar Rádió legendás táncczenekaráról képeslapot is forgalmazott a posta

ray Márta és Vámosi János állítja. Közben a sétahajó lágyan ring a Dunán, – Szerbusz, vízibusz! – és a folyót egyre több híd öleli át. A vén budai hársfák, *Ajtay Andor*, illetve *Csákányi László* előadásában, őszintén tetszenek a tisztos őszes halántékokat kedvelő, szomorkás özvegyeknek.

Nagykörúttól a Moszkva térig

Ekkor a zenés filmek, korai musicalek és a rádióoperettek műfaja valahogy egybefolyik.

Az előadókat vokálok meg nagyzenekarok kísérik, mint a Stúdió 11, a tévés szórakoztató műsorokban nem fukarkodnak a koreográfiával és a kiváló, balettiskolát végzett táncosokkal. Az Operettszínházban *Rátonyi* fáradhatatlanul harsogja, hogy Budapest, Budapest, te csodás. Ez idő tájt *Márkus László* még csak fiatal színész, aki később a nagy színpadi szerepek mellett eljátssza, hogy Pest megér egy estét, és mi elhisszük neki, mint mindent.

Olyan magyar filmek születnek, amelyek mellett nem lehet elaludni, és amelyekben – akárcsak a harmincas-negyvenes években – mindig akad egy dal, amit jól esik, akár mosogatás közben dudorászni: esős vasárnap délután, elbújni jó, jó, jó...

Záray Márta Zsoldos Imrénének, Balassa P. Tamásnak (zongorán kíséri) énekel. A háttérben, a dobnál Mrnák József

Nemcsak általában Budapest ihleti meg persze a szerzőket, de egy-egy városrész is. Nagykörút, néked adok ma randevút – dúdoljuk a kirakatokat gusztálva. Itt vannak velünk és *Toldy Máriával* a Moszkva téri lányok, és mi integetünk nekik, isten veletek...

Búcsúzni csak nagyon szépen szabad és köszönteni is így illik a régen látott, imádott várost. Annyi hosszú év után, szervusz, Budapest... éneklé *Sárosi Katalin* – a rajongóknak, hódolóknak, Kati – *Bágya András* Három napig szeretlek című operettjében.

A Moszkva tér 1967-ben

Toldy Mária az első Táncdalfesztivál színpadán. Vezényel Balassa P. Tamás

A Villa Negra nem apácázárda – éneklő Páger Antal

Százezer ember menekült el, nem is olyan régen, pár évvel előtte az akkortájt éppen szétlőtt városból – a többi, ki tudja, hány ezer meg vidéki szűkebb pátriájából. Akik így tettek, állítják, soha nem tudtak az országtól, városuktól örökre elszakadni. Én mindig Pestről álmodom – ez nemcsak slágerszöveg volt, hanem örök sóhaj elalvás előtt.

Sokan közülük később sem látták többé viszont a Nagykörutat és a Moszkva teret. Azt sem tapasztalhatták már meg, hogy rózsadombi fák felett álmodik az est...

Az ő kedvükért egy másik nagyszerű dallal búcsúzunk. Isten veled, Budapest, te édes – lehet választani: *Sennyei Vera* vagy *Zsolnai Hédi* interpretálja jobban? Mindketten kiváló művészek voltak a maguk műfajában. Sennyei Vera már a harmincas-nyolcvanas évek magyar filmjeiben is kitűnt egyedi, őszinte játékkal, karakteres hangjával. (Ha a Vörösmarty téren sétálunk, vessünk egy pillantást a hajdani Luxus Áruház mellett lévő emléktáblára, abban a házban lakott ugyancsak kiváló színművész férjével, *Apáthi Imrével*.) Az *Egy szerelem három éjszakája* című legendás, első magyar musicalt – *Hubay-Vas István-Ránki* örökbecsű darabját – mint ha csak neki teremtették volna. Ma már keveset emlegetjük *Szinetár Miklós* egyik első rendezését, pedig alapmű.

Póló, zsúr, kis Parisien

Zsolnai Hédi a szonon legjobb hazai előadója volt, egy-egy dalból drámát, tragikomédiát teremtett, három percben. A magyar szerzeményeken kívül francia szononokat adott elő, és autentikusabb volt minden párizsi kollégánál. Ő a valóságban is elköszönt 1977-ben Budapesttől, azaz disszidált. Münchenben halt meg 2004-ben. Ahogy sokkal korábban *Páger Antal* is emigrált, hogy aztán 1963-ban elénekelje a kor slágerét, a *Hattyúdal* című filmben.

Bár az Isten veled Budapest, te édes egy akkor már letűnt korról, a harmincas évekről szól, ma is hallgatható. Szinte mindent felsorolnak benne, ami az egykori úri osztály kiváltsága, szórakozása volt – póló, zsúr meg a kis Parisien.

Miközben hallgatom Zsolnai Hédit, kiderül, sok minden tényleg nem változott, hiszen a disztíngvált különtermekbe, Zserbóba, vidéki kastélyokba ma sem járhat mindenki. Megvenni mindezt meg pláne kiváltság...

Isten veled, édes életünk. Ha ugyan volt valaha is, amitől elköszönhetünk. ●

Kárpátaljai orvostanhallgató a 100

Ezernél is több mű érkezett a 100 szóban Budapest történetíró-pályázatra, amit idén negyedszer hirdetett meg a Mindspace csapata a Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központtal együttműködve. Árdt a vállalkozó kedv online és postai úton, az alkotók figyelmét erősen inzultálta a kihívás: száz szóban írni a városról. (Egyébként a zsűri végül azt honorálta a legjobbnak kijáró elismeréssel, aki erős trükkkel oldotta meg a feladatot.)

A pályaműveket szakmai zsűri bírálta el, amelyek tagjai *Winkler Nóra* újságíró, *Kemény Zsófi* költő-slammer, *Nagy Dániel Viktor* színművész és *Szálinger Balázs* költő voltak.

Az első helyezett a beregszászi Bárdos Dávid, a Semmelweis Egyetem orvostanhallgatója lett. A legjobb 12+1 történetet illusztrátorok és fotósok munkáival kiegészítve mutatták be a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Átriumában és a Madách téren. Az első három helyezett, illetve az ifjúsági kategória nyertese írását – s az ihletésükre született illusztrációkat mutatjuk be ezen az oldalon.

Albérletkell. Vegyünkklakást. Nincsrápén-zünk. Kérekhitelt. Nemfogszkapni. Háthamégis. Nemérimég. Albérletkell. Körútmentén. Aztúldrága. Inkábbzugló. Zuglónemjő. Miértnejmő. Túlmisszevan. Közélaecég. Denemnekem. Akkorhova. Inkábbújpest. Azmegnemszép. Vanottisszép. Nincstsemmi. Akkorzugló. Kétszobakell. Inkábbhárom. Kettőelég. Ésa-gyerek? Mégnincsgyerek. Demajdhalesz. Megyünktovább. Jóleszkettő. Kétszázézer? Mitgondoltál? Hogyezol-csobb. Nemleszolcsobb. Háthamégis. Mitszólsehhez? Csúnyaafal. Átfesthetjük. Inkábbmásat. Okémásat. Ezmostolcsó. Szépazerkély. Kicsikonyha. Demépgontjő. Sokarezi. Nemleszolcsobb. Próbáljukmeg. Jóleszezt. Szerintem. Kellegújagy. Nézünkholnap. Szőnyegiskell. Aztisve-szünk. Holafazék. Milyenfazék. Aszépíros. Adobozban. Nincsmárdoz. Otkellenni. Denincsmártöbb. Otthonmaradt. Hogy-hogyotthon? Anyáméknál. Aznemotthon. Hátakkormi? Ezazotthon. Mégszoknikell.

(Bárdos Dávid – fotó: Soós Andrea)

Jegyek, bérletek

Ellopták.
Megette a kisöcsém.
Esküszöm, hogy reggel még nálam volt.
A másik gatyámban hagytam.
Most egy hónap ide vagy oda.
Nem működik az a rohadt
automata.
A bőröndöm alján van, macerás lenne.
Vak vagyok.
Terhes vagyok.
Gyerekekkel vagyok.
Gyerek vagyok.
Nyugdíjas vagyok.
Lisztérzékeny vagyok.
Egy megálló még ér, nem?
I don'tunderstand.
Ézért a színvonalért fizetni?
Csak egy késsel szolgálgathok.
Kaj el, ha tudsz!

(Melis Dóra - Illusztrátor: Bogdán Víki)

szóban Budapest pályázat nyertese

A Felszabadulás útján

A Ferenc József hídon találkoztak tekinteteink. Az Eskü téren futott orromba illatod.

A Horthy Miklós hídon árnyékaink tépázta a szél. A Hitler téren gondolni sem mertünk magunkra.

A Marx téren összeért a kezünk. A Vörös Hadsereg útján szikrát vetett a borostánk. A Lenin körutat kék villogásba vont a férficsók.

Az Erzsébet tértől kezdve nem eresztettük egymást. Az Andrássy úton tekintetünk büszkén felemeltük. A Ferenciek terén lábunkhoz szivárvány hullt.

A Rákóczi hídon régi félelmeket feledve villamosoztunk. Volna. A Széchenyi István téren házasságot fogadtunk. Volna. A II. János Pál pápa téren gyerekeinkkel kergetőztünk. Volna.

Búcsúkönnyet a Moszkva téren ejtettünk. Feriegyről repültünk el.

(Asbóth Márton – illusztrátor: Varga Zsófia)

Koldulósok elleni trükk

Szakadt ruhába jött felém. Most is az alsós tanárnőm jutott eszembe ki azt mondta, hogy jobb lesz, ha tanulsz vagy ilyen leszel te. Igen, mindig adok pénzt mindenkinek ki kér, de akkor ott nem volt nálam. Már 10 méterre tartott tőlem, de áporodott alkohol és cigifüst keveréke egy kis tegnapi ürülékkel, tökéletesen érezhető volt felőle. Így mielőtt megszólalt volna a szokásos: „nincs egy cigid? Buszjegyre kell” szöveggel, én oda fordultam hozzá, és mint a vadnyugati filmekben gyorsabb voltam a kérdéssel: – Bocsi nincsen véletlen apród? Reakcióideje és a blokkolása összekeveredett, majd tátott szájjal azt mondta: – Buszjegyre kell?!

(18 év alatti kategória – Smikál Balázs – illusztrátor: Stark Attila)

Zichy, Tamar királynő népének hőse

Tószegi Zsuzsanna

A magyar művelődés- és művészettörténet idén ünnepelhetné Zichy Mihály születésének százkilencvenedik évfordulóját, de el kell ismernünk, ez mégsem olyasféle kerek szám, ami feltétlenül indokolná a megemlékezést. Viszont életművében adódik egy másik kitüntetett dátum is, ami miatt megint csak nem Magyarhonban, de – a nemzet művészeként – Grúziában esik róla idén sok tisztelgő szó. Huszonhét illusztrációt készített a grúzok eposzalkotó óriásának, Sota Rusztavelinek hősről, Tamar királynőről. A mű, a díszalbum Zichy szorgalmazására idén éppen száz esztendeje jelent meg magyarul, az akkor már főleg illusztrátorként alkotó művész még orosz és grúz földön készült pazar rajzaival.

Rusztaveli felajánlja művét Tamar királynőnek

A Kaukázus vidékén, Európa és Ázsia találkozásánál fekvő Georgia – amelyet lakói *Szakartvelonak*, az oroszok *Grúziának* neveznek – a Kr. e. 6–4. századtól kezdve már államszervezetben élt. Az ekkortájt kialakult két állam közül a Kartli királyság – amelyet az ókori Európában *Ibériának* neveztek, és amelynek területén a mai főváros, Tbiliszi is fekszik – 337-ben vette fel a kereszténységet.

Földrajzi helyzetüknél fogva a georgiaiak jóformán szünet nélkül viaskodtak az ide-

gen hódítókkal. A 10. század végén kedvező fordulat állt be: *III. Bagrat* király alatt kialakult a feudális monarchia, a georgiai nyelv állami és egyházi nyelvvé lépett elő; megteremtődtek a feltételek a keleti és nyugati országrész, Kartli és a másik egykori állam, Kolkhisz összeolvadására. A történelmi tett az 1089-ben trónra lépett, felvilágosult szellemű *Építő Dávid* nevéhez fűződik, aki erős központi hatalmat hozott létre, országa a 12. században a térség vezető hatalmává

vált. Az erős kezű uralkodó felvirágoztatta az akkor 13 millió lelket számláló Georgia gazdaságát; megkezdődött a nemzet fénykora. Az alapító király és közvetlen leszármazottai udvarában – Európa más országait megelőzve – reneszánsz szellem uralkodott.

A Párducbőrös lovag

Építő Dávidot a fia, *Demeter*, majd unokája, *III. György* követte a trónon. Fiú örökös híján György elfogadta a leányági öröklést, így 1184-ben az egyesített ország trónját Építő Dávid dédunokája, *Tamar* királynő foglalhatta el. Az első női uralkodó több sikeres hadjáratot indított, országa erős, független állammá vált. A később szentté avatott Tamar korszaka Georgia aranykora: virágzott a kultúra és a tudomány, az ősi hagyományokra épülő művészet. Erényeit, könyörületeségét, szelidségét, emberszeretetét azóta is magasztalják, emlékét tisztelik. Az ő uralkodása idején írta meg – és neki ajánlotta – művét *Rusztaveli*. Megszületett a nemzeti irodalom legnagyszerűbb alkotása, A párducbőrös lovag című hősi eposz.

A georgiai költői nyelv megteremtőjének ez az egyetlen fennmaradt műve mind tartalmában, mind művészi megformálásában a világirodalom legnagyobb eposzaihoz mérhető értékű és jelentőségű. Az egész európai középkori lovagi irodalom legegényibb hangvételű és legművesebben kidolgozott alkotásai között tartják számon; fontosságát az *Iliász*hoz és az *Odüsszeiá*hoz hasonlítják. A mű főhősei emberi érzésekkel áthatott, az örök szerelem iránti vágytól fűtött, igazi reneszánsz személyiségek.

A hosszú évszázadok során Rusztaveli mélységes humanizmussal, szabadságszeretettel átszőtt műve a georgiai nemzet hőskölteményévé nemesedett. A sírig tartó, de küzdelmes barátság és szerelem költői kifejeződését rendkívül nagy becsben tartják. Az eposz díszkiadását hosszú idők óta s mind a mai napig nászajándékként adták át a fiataloknak

A művész portréja (1906)

a szülei. Természetesen Zichy Mihály illusztrációival gazdagítva. Rusztaveli alkotása ezért foglal el különleges helyet a georgiai és a magyar nép gazdag kulturális kapcsolatrendszerében.

Magyar díszkiadás

Az orosz cári udvar ünnepelt festője, Zichy Georgia fővárosában, az 1880-as években hatalmas sikereket ért el a párducbőrös lovag témakörében rendezett élőképeivel. Ezen felbuzdulva kérte fel őt a díszkiadás ügyét szíven viselő vezető értelmiség a hősköltemény illusztrálására. A művész a legnagyobb örömmel

tett eleget a kérésnek – így készült el a 27 nagyszerű rajz. A nyitóképen Zichy azt a jelenetet formálta meg, amikor a költő mély hódolattal ajánlja föl művét a dicső Tamar királynőnek.

A művész életművén belül is igen nagyra tartott, páratlan szépségű képek átütő erővel tolmácsolják a mű eszmei mondanivalóját. Az érzékeny lelkű magyar művész megértette, hogy a hősi eposz mesze több egy irodalmi alkotásnál: üzenete túlmutat a költészet határain, a georgiai nemzeti érzületet és hazafiságot testesíti meg. Zichy Mihálynak a korabeli lovagvilágot érzékletesen ábrázoló illusztrációi örökre összeforrtak a georgiai nép számára oly sokat jelentő nemzeti eposszal. Az 1888. évi díszkiadásnak van még egy különös, megint csak magyar vonatkozású érdekessége: azzal a betűkészlettel nyomtatták ki, amelyet majd' kétszáz évvel korábban *Misztófalusi Kis Miklóstól* rendelt meg az akkori uralkodó.

Az eposz két fordításban is olvasható magyarul. *Vikár Bélának* maga Zichy Mihály ajánlotta figyelmébe a művet. Vikár az eredetiből dolgozott; a fordítás kedvéért megtanulta a georgiai nyelvet, és saját költségén a középkori nyelvet is ismerő szakértőt vett maga mellé. A mű Tariel, a párducbőrös lovag címmel, természetesen Zichy Mihály rajzaival illusztrálva, 1917-ben jelent meg.

Egy oldal az 1917-ben kiadott híres albumból

A modern időkben, a huszadik század közepén *Weöres Sándor* újra lefordította. Oroszból dolgozott, a nyersfordítás alapján tette át a szöveget. 1954-ben adták ki *A tigrisbőrös lovag* címmel, ugyancsak Zichy rajzaival.

Három szobor

Magas, karcsú oszlopról néz a messzeségbe egy büszke tartású, nemes arcú férfi szobra a Virányos út torkolatában kialakított téren. A bronzba öntött figura Georgia költőfejedelmének, a nagy humanistának, Sota Rusztavelinek állít emléket.

A georgiai kormány ajándékként készült, 2011 óta áll Budán, akkor helyezték át a nagykövetségtől alig száz méternyire, a külképviselet által kialakított és gondozott közterületre. Eredetileg 1988-ban állították föl a Kecskeméti Panteonban. Ugyanabban az évben leplezték le Tbiliszipben a Zichy Mihályról készült egész alakos művet. *Kiss Sándor* alkotása a Rusztaveli sugárút melletti szép parkban látható. A költő alakját egyébként először *Konstantin Merabivili* (1906–1993) formázta meg; a figura először a Rusztaveli születésének 800. évfordulójára, 1966-ban kiadott szovjet bélyegíven jelent meg. A Virányoson álló szobrot *Merab Merabivili* (1931) alkotta újra. Apa és fia hazájának megbecsült művészei, magas kitüntetések birtokosai. A költőfejedelm alakjának megformálásához a szobrászok Rusztaveli egyetlen, a jeruzsálemi Szent Kereszt-kolostorban fennmaradt hiteles portréját is felhasználták. A kompozíció építész *Nadar Mgalobivili*. ●

Rusztaveli szobra Budapesten, Zichy Mihályé Tbiliszipben

VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB

Győri László A HELY ÍZE

Az éber ész a látványt úgy nyeli el,
úgy bontja le a hely ízét, ahol élsz,
hogy amit a szem idege fölfog,
benne minden kép a sejtekben oszlik el,
megőröl mindent, a réteg, a forma
testedbe, elmédbe, tudatodba árad,
bár nem tudod, hogy tőle élsz, általa,
de táplál minden sós, édes,
fanyar, keserű szemsugár.
Itt élsz, ez a látványod, ez a város,
agyad itt őrlí naponként
a sivár síkátort, a darabos utcát,
az alvilág rozsdás lakatjait,
a járókelők szeme rebbenését.
Itt nézel, itt látsz,
pupilládba az időből, a térből
ez a tér evődik bele,
ez etet, ez kínál a zamat részleteivel.
A többit az elme, a lélek végzi el.
Tered a teret betölti, maradj
vagy menj, ez a hely örökre te vagy.

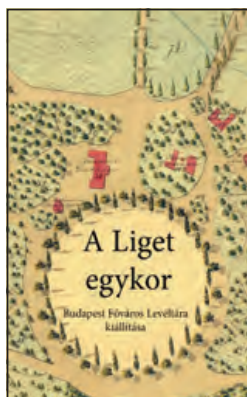
A ROVATOT SZERKESZTI: KIRSCHNER PÉTER

ORSZÁGJÁRÓK FÖLDTANI ATLASZA

Gács János

Májusi számunkban már röviden már bemutattuk a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (MFGI) kiadásában tavaly megjelent Budapest geokalauza/Budapest Geoguide című kötetet. A karácsony közeledtével talán érdemes részletesebben szemügyre venni ezt az ajándéknak is kiválóan alkalmas, szép kiállítású és hasznos kötetet, amely senkinek a

A LIGET EGYKOR

A Városliget a 18. század végétől napjainkig
Budapest Főváros Levéltára, 2018. május 11-ig

Budapest Főváros Levéltára A Liget egykor című kiállítása a 18. század végétől napjainkig vezeti látogatóit. A földszinten kronológiai tablók segítenek eligazodni az egymást követő események időrendjében. A Városliget több mint 200 éve folyamatosan mozgásban van, alakul. A változások magán, fővárosi és állami kezdeményezésekhez köthetők. A földszinti tablók másik része ezt a gazdag múltat, a Liget szerkezetének formálódását tárja fel.

Az első emeleti kiállítótérben eredeti dokumentumokkal találkozhatnak az érdeklődők. Rácsodálkozhatnak, hogy a mai fás-ligetes terület helyén egykor mocsarak terpeszkedtek, amelyekből szigetek születtek, majd tűntek el. Az egyik tárlóban az 1813-as tervpályázat győztesének a Városerdő átalakítására készített ideáltervét mutatjuk be. Bár az elgondolás a maga teljességében nem valósult meg, mégis évtizedekre meghatározta a fejlődés irányát. A tárlaton megtekinthetők Feszl Frigyes akvarelljei is, ezek nyomán születtek idén újjá a Feszl-pavilonok. A kiállítás a szórakozás-szórakoztatás történetének bemutatásával zárul. Külön tárlót szenteltünk a Millenniumi Kiállításnak, az Ós-Budavára mulatónegyednek, a Vurstlinak. A látogatók bepillantást nyerhetnek az Angol Parkba, a Vidám Parkba és az ikonikus PeCsa bulijaiába is. Az utolsó tárló a születését éppen a Ligetnek köszönő Fővárosi Kertészet és jogutódai máig ívelő, 150 éves történetét foglalja össze. ●

könyvespolcáról nem hiányozhat, aki egy kicsit is mélyebben érdeklődik fővárosunk értékei, érdekességei iránt.

A bevezető rész földtörténeti fejezetének végén három remek táblázat található. Az első a Budai-hegység 60 (!) barlangjának földtani képződményeit, a másik kettő pedig a térség földtani tanösvényeit, illetve földtani alapszelvényeit mutatja be.

A bevezető következő része a vízföldtani objektumokkal foglalkozik. Itt is található három igen érdekes táblázat a város és környéke tavairól, forrásairól, illetve a gyógyfürdőkről. A könyv első, általános része a Budapest történeti és mai épületeinél felhasznált kőzetek ismertetésével zárul.

A kötet túlnyomó részét a földtani képződmények igen alapos, részletes térképekkel és fotókkal illusztrált tárgyalása teszi ki. Természetes, hogy a budai oldalé sokkal nagyobb terjedelmű (183 oldal), mint a Duna szigeteiről és a Pesti-síkság meg a Gödöllői-dombság földtani képződményeiről szóló 10, illetve 46 oldal.

A geokalauza a legapróbb földtani érdekességeket is pontosan meghatározott helyükön mutatja be, így, ha egy séta során például egy hegybe vágott épület mögött látunk egy különös sziklafal-darabot vagy egy bevágódott hegyi ösvény oldalában néhány agyagréteget, bizonyos, hogy hazaérkezve s fellapozva megtudhatjuk, mit is láttunk valójában.

Hatalmas erénye a könyvnek a történelmi szemlélet. A barlangoknál tárgyalja a feltárás kronológiáját, nem feledkezik meg a határkövekről, s még a hajdanvolt nagyszénási turistaház szomorú történetét is megosztja az olvasókkal. Az egyes városrészek bemutatásánál a szerzők mindig ismertetik az ott található jeles épületek építőköveit is.

Az utolsó fejezet részletesen bemutatja a metróvonalak valamennyi állomását, pontosan meghatározva az állomások burkolataihoz használt kőzetfajtákat.

A függelékben kislexikon található a szakkifejezések közérthető magyarázatával.

A kötethez mellékelt, 1:50.000 méretarányú áttekintő térkép lehetővé teszi, hogy még a legrövidebb utcáról is megtudjuk, milyen kőzetek helyezkednek el a kőzet vagy az aszfaltréteg alatt.

A Budapest geokalauza kötet párdarabja, a Magyarország földtani atlasza országjáróknak/ Geological Map of Hungary for Tourists az MFGI jogelődjének, a nagy múltú Magyar Állami Földtani Intézetnek a kiadásában jelent meg 2010-ben.

Az atlasz első részében egy 36 szelvényre osztott, 1: 20.000 méretarányú térkép bemutatja a hazánk földjén található legfontosabb földtani képződményeket.

A második részben 101, fotókkal és részletes, az odajutást segítő kis térképpel illusztrált oldalon mutatják be a szerzők a turisztikai szempontból legjelentősebb objektumokat, sziklákat, barlangokat, szurdokokat, várakat stb.

A kötetet összefoglaló táblázatok zárják, adatokkal, információkkal a látogatható barlangokról, a földtani tanösvényekről, a működő gyógyfürdőkről, a földtani, illetve bányászati múzeumokról és kiállítóhelyekről, valamint a bányászati emlékhelyekről – és ezt is kiegészíti egy hasznos, az alapfogalmakat tárgyaló kislexikon. A tájékozódást jól segíti a könyv végén található településjegyzék is.

Mindkét kötet kétnyelvű (magyar-angol), így külföldi barátainkat is meglephetjük velük. ●

Budapest geokalauza (MFGI, Budapest 2016. 314 oldal)

Magyarország földtani atlasza országjáróknak (MÁFI, Budapest, 2010. 276 oldal)

A könyvek kereskedelmi forgalomba nem kerülnek, de az Intézet könyvtárában (Stefánia út 14., mafi.library@mfgi.hu) igényelhetők. Az Intézet szívesen fogad 5000 Ft/kötet felajánlást az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány (ELGA) részére.

KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ

NYÁRY KRISZTIÁN: FÖLBREDETT A FÖLD

Corvina Kiadó

Nyáry Krisztián legújabb könyvében 1848–49-ben született levelek segítségével meséli újra a forradalom és szabadságharc történetét. Az ismert szereplők személyes hangú magánlevelei mellett az utca embereinek üzenetei alulnézetből mutatják be a tan-könyvekből ismert történelmi eseményeket és a mindennapok küzdelmeit. Hiszen a 170 évvel ezelőtti emberek mást és másképp tartottak fontosnak, örömeik és fájdalmaik, reményeik és félelmeik emberközeli teszik a két esztendő krónikáját. A kötetben szereplő 163 levél mindegyikéhez egy-egy rövid történet is társul a Nyáry Krisztiántól megszokott stílusban.

Ára: 4500 Ft

A könyvFUGAbooks ajánlata

SZIKRA ÉVA: A BUDAPESTI FÜVÉSZKERT TÖRTÉNETE

Építésügyi Tájékoztatói Központ Ift.

A természeti- és örökségvédelmi szempontból is oltalom alatt álló budapesti Fűvészkert (az ELTE Botanikus Kertje) a hazai kerttörténet egyik kiemelkedő képviselője: növénygyűjteményei, herbáriumai és könyvtára révén nemzetközileg elismert kutatóhely.

A kiadvány foglalkozik mind a botanika tudományának kultúrtörténeti jelentőségével, mind a Fűvészkert kerttörténeti és kertépítészeti vizsgálatával.

Ára: 2900 Ft

FARBAKYNÉ DEKLAVA LILLA: SCHULEK FRIGYES

Holnap Kiadó

Schulek Frigyes (1841–1919) neve általában csak a Mátyás-templom és Halászbástya építészeként ismert. Származása, személyisége és életútja kicsit homályban van, csakúgy, mint a többi alkotása.

Farbakyné Deklava Lilla könyve elsőként mutatja be a 19. század második felének egyik legjelentősebb magyar építészét és műemlék-helyreállítóját, akinek munkássága európai mércével is figyelemre méltó. A kötet számos, eddig nem ismert tervet, fényképet és családi dokumentumot is publikál.

Ára: 9900 Ft

HITRE, TUDÁSRA: A PIARISTÁK ÉS A MAGYAR MŰVELŐDÉS

Nagyszabású művelődéstörténelmi kiállítás a 400 éves piarista rendről
Budapesti Történelmi Múzeum Vármúzeum, 2018. február 25-ig

A 2017-es év a piarista rend többszörös jubileumának éve. 400 évvel ezelőtt, 1617-ben hagyta jóvá V. Pál pápa a szegény sorsú gyermekek tanítására, teljesebb életre nevelésére vállalkozó szerzetesrend megalapítását, s az alapító *Kalazanci Szent Józsefet* 250 éve, 1767-ben emelték a szentek sorába. Ugyancsak idén, 2017-ben ünnepeleljük a budapesti Piarista Gimnázium alapításának 300 éves évfordulóját is.

A közel félezer négyzetméteres kiállítás a budapesti piarista oktatás 300 éves múltjára és mai szerepére hívja fel a figyelmet, bemutatva a piarista rend jelenlegi és egykori tevékenységét az oktatás, a tudomány és a kultúra különböző területein, mindezt több mint 450 műtárgy, dokumentum segítségével. ●

KERETEK KÖZÖTT

A hatvanas évek művészete Magyarországon (1958–1968)
Magyar Nemzeti Galéria, A épület, 2018. február 18-ig

A Magyar Nemzeti Galéria november közepén nyíló új kiállítása két meghatározó történelmi esemény közötti időszak művészetét tekinti át: az 1956-os forradalom leverését követő konszolidáció éveitől az 1968-as prágai tavaszig. Ekkor alakult ki a kultúrára vonatkozó politikai kategóriarendszer – a „három T”, vagyis a művek Tiltott, Türt vagy Támogatott minősítése –, amely a teljes kulturális életet, így a képzőművészetet is áthatotta.

A kiállítás mintegy 350 műalkotás – képző- és iparművészet, ipari formatervezés, film- és plakátművészet segítségével – mutatja be az 1958 és 1968 közötti évtizedet. A korszak olyan jelentős mestereivel találkozunk, mint *Berki Viola, Csernus Tibor, Gruber Béla, Gyémánt László, Kokas Ignác, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kurucz D. István, Mácsai István* vagy *Somogyi József*. A kiállításon több olyan külföldi alkotó művét is láthatjuk, akik akár tematikus értelemben, akár stílusukat tekintve inspirálták az itthoni művészeket. ●

Mácsai István: Pesti utca, 1961
© Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

ANNA. VÁLTOZATOK SZÉKELY ASSZONYSORSRA

A székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum időszaki kiállítása a Nemzeti Múzeumban
Magyar Nemzeti Múzeum, 2018. április 29-ig

Megesett lány, cselédsors, háború, épülő szocializmus – a 20. század története rendkívüli kiállításon elevenedik meg. A tárlat főszereplője nem valós személy, alakját a képzelet szülte megannyi megtörtént eset alapján. Anna személyében egy egyszeri székely lányt ismerhetünk meg, akinek fiatalon sorsfordító döntést kell hoznia: megtartja-e egy szerelmes este nem kívánt gyümölcsét, vagy sem? Akár igent mondunk Annával, akár nem, mindkét esetben megnézhetjük, hogyan alakult az élete a 20. század viharai közepette.

Ugyancsak újdonság, hogy Anna történetei nem betűkön keresztül jutnak el a látogatókhoz, hanem *Bocskor Bíborka* (Magashegyi Underground) hangján, mobiltelefonos applikáción keresztül hallgathatók meg. Ezáltal a fiktív elbeszélés és a hiteles múzeumi tárgyak is jól megkülönböztethetővé válnak, hiszen a hagyományos tárgy- és enteriőrleírásokon keresztül láthatóvá válik a tudomány által feltárt valóság is. ●

Részlet a kiállításból

LENERGY – NATURART – AZ ÉV TERMÉSZETFOTÓSA 2017.

A legrangosabb természetfotók huszonötödösöd a Természettudományi Múzeumban
Magyar Természettudományi Múzeum, 2017. december 30-ig

Az Év Természettudományi Múzeuma címét az a fotós nyeri el, aki a naturArt által minden évben meghirdetett pályázaton a legkiemelkedőbb kollekcióval szerepel. A zsűri összesen mintegy 3000 képből válogatott, és az értékes, komoly szakmai elismerést jelentő díjakért az utolsó fordulóban 125 mű versengett. A pályázat legjobb képeiből rendezett kiállítást december 30-ig láthatja a közönség. ●

Haarberg Orsolya:
Szemtől szemben

Magyar Elek 1932-ben

AZ ÍNYESMESTER

Magyar Elek emlékezete

Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, 2018. április 1-ig

Hogyan mutassuk be? Hősünk nevét leginkább csak a sajtótörténészek vagy Budapest szerelmesei ismerik: a Magyarország napilap jeles szerkesztőjét és a Pesti históriák szerzőjét tisztelik benne. És ha azt mondjuk, a legnagyobb magyar Dante-kutató kisöccse, a Telefonhírmondó első bemondója, fogházviselt párbajhős, százkezü újságíró, a kormányzó kitüntette, férj és apa...? Még mindig semmi? Akkor jöjjön a varázsszó: az Ínyesmester! Jaj, hát persze, ott volt nagyanyáink, anyáink konyhapolcán, meg is van még, darabokra hullva, peccétesen, de a múltkor is abból csináltuk a nyulat... Na ugye. Új kiállításunkon egy ember lép elénk, a vállán háromnegyed viharos évszázad történelmével, körülötte az átalakuló várossal, írógépeben minden idők legirodalmibb magyar szakácskönyvének kéziratlapjaival. A családban őrzött bútorok, tárgyak, fényképek és kazalnyi apróbb-nagyobb relikvia segítségével idézzük fel *Magyar Elek*, az Ínyesmester emlékét. ●

ZSÉMBES AGGASTYÁN NEW YORKBÓL

Zappe László

Két nagyon hasonló történet került az elmúlt hónapokban fővárosi színpadokra. Illetve máris helyesbítenem kell, mert legföljebb csak az egyik nevezhető színpadnak, és az is csak a fogalom aránylag tágabb értelmezése révén. A Batang felé című kétszemélyes huzakodást a Vörösmarty téren a Gerbaud cukrászda-kávéház fölötti elegáns szalonban játszott *Koltai Róbert* és *Szirtes Balázs*. Utóbbi szociális munkásként jelenik meg előbbinél, bár nem önként: a jótékony segítségnyújtást büntetésként rótták rá valamilyen mulasztásért.

A moziból lett Belvárosi Színház igazinak aligha mondható játékerén bemutatott újabb produkcióban (Szép jóestét Mr. Green!), amelyet egyébként a Veres 1 Színház jegyezte, a címszereplő is hasonló segítséget kap, de nem az igazságszolgáltatás kiszámíthatatlan véletlene folytán, hanem azért, mert a vétket éppen az ő sérelmére követte el a bűnös. Csaknem elgázolta ugyanis, amikor figyelmetlenül lelépett a járdáról. Szóval, ha jobban meggondoljuk, a közlekedési szabálysértést is inkább ő követte el. A ráküldött szociális munkást akár büntetésként is kaphatta volna. Ő maga, a nyolcvanhat éves, zsémbes aggastyán egyébként annak is fogja fel, hogy betelepítenek egy vadidegent a lakásába, akit heteken át el kell viselnie. És szíve szerint a kényszerű betolakodó

is menekülne, de nincs mit tenni, a bíró hajthatatlan.

Jeff Baron műve igazi New York-i bohózat, olyan, mintha roppant komoly és súlyos lenne, miközben habkönnyű. A néző jól érzi magát, és közben még sok tanulságos bölcsességet is hallhat az életéről. A darab humorának egyik fő forrása a címszereplő életkora, konoksága, de leginkább teljesen hamis önképe. Nemcsak a jellemét, de egész múltját idealizálja, fényezi. Kiváltképp nemrég elhunyt feleségét, és a hozzá való viszonyát.

Az a bizonyos szög, amely nélkül nincs bohózat, elég lassan bújjik ki a zsákból. De azért apránként csak kiderül, hogy Mr. Green bigottan vallásos zsidó. Nemcsak aggályosan ragaszkodik a kóser étkezési szabályokhoz, de azt is letagadja, hogy van egy lánya, az ugyanis gojhoz ment feleségül. Márpedig a Szentírás szerint ezért halottnak kell tekinteni. A szociális munkásról viszont az derül ki, hogy bár szintén zsidó, ha nem is igazán vallásos, csakhogy homoszexuális. Tehát neki is megvan a maga baja, ő is elpanaszolhatja, milyen gondjai voltak a szüleivel, főképp az apjával, meg hogy éppen párja sincs, magányos. Az öreg meg nem is érti igazán a dolgot, elég sokáig hajtogatja, hogy el kellene vennie feleségül egy rendes zsidó lányt. Ezen megint csak van mit mosolyogni. De a lényeg mégis az, hogy a két ellenlábás

végül közel kerül egymáshoz. Épp úgy, mint a Batang felé hősei.

A szerző mindezt találékony humorral gyúrja élvezetes párbeszédsorozattá, szinte észre sem vesszük, hogy igen sokáig semmi sem történik, éppen csak megismerkedünk a helyzettel. És mindezek után a tényleges cselekmény sem több, mint hogy a fiatalember összehozza a mogorva aggastyánt a hatalmas ország másik végében élő lányával. Ami nem is olyan egyszerű, hiszen még azt is föl kell derítenie, hol érheti el a kitagadott gyermeket. Ehhez rengeteg ötletes fondorlatra van szükség, ami ugyancsak sok szelíd mulatságot kínál a publikumnak. Bár segítségére vannak a lánytól érkezett, felbontatlan levelek, amelyeket némi szelíd erőszak árán elolvast.

Az előadást *Molnár Kristóf* rendezte, a semleges külsőségekről *Gedeon Boróka* gondoskodott. *Pál Tamás* szakszerűen állítja elő a csaknem végig színen lévő, elengedhetetlenül fontos mellékszereplőt, a látogatót. Érdeklődést kelt, de nem vonja el a figyelmet a címszereplőről. *Székhelyi József* pedig lelkiismeretesen megmutatja szakmai tárházát, színészei érettségét, gazdagságát. Pontosan annyit hoz ki Mr. Greenből, amennyit a szerző beletett. Utálatos is, szájalmas is, de azért drukkolnunk kell neki. Nem azért, hogy partnerét legyőzze vagy meggyőzze, éppen ellenkezőleg. Hogy magát győzze le, hogy hagyja magát jobb belátásra téríteni. Pizsamában meg egy hanyagul viselt fürdőköpenyféleben játssza végig az estét. Ám amikor a lányát várja, frissen vasalt inget ölt. Az aggastyán megújult, új életre kelt. Ennyi elegendő is a műfajban kötelező boldog véghez. ●

SZOBORPARKŐR

Különben dühbe jövünk

szöveg: Jolsvai András, fotó: Tanyi Adrienne

Nem fér hozzá kétség, hogy a budapesti köztéri szobrászat igazi mérföldkőhöz érkezett. Hogy végre megvalósult az, amit sokan remélni is alig mertek, hogy milliók és milliók álma lett valósággá, amikor néhány hete felavatták a Corvin sétányon Carlo Pedersoli életnagyságnál is nagyobb (igazi ötnegyedes) szobrát. Az avatáson megjelentek a művész leszármazottai is – a helyi nobiletasokon kívül –, és együtt örültek, méltán, a hazai kulturális élet újabb felemelő, szívet melengető, utat mutató eseményének. Magunk is, be kell vallanunk, nehezen találunk szavakat, szegényesnek és elkoptatottnak érezzük a nyelvet, és könnyeinkkel küszködünk.

Hát ezt is megértük.

Carlo Pedersolit Bud Spencerként zárta szívébe a magyar publikum. Mára klaszikusnak számító filmjeiben több pofont kiosztott, mint ahány csillag van az égen. Mackós járású, mosolygós lénye nem vesződött bonyolult eljárásokkal, két ököllel meg tudta különböztetni a jót a rossztól, nemzedékeknek mutatva példát arra, hogy az erőszak nem erőszakot szül, mint azt elődeink helytelenül tanították, hanem békét teremt. Piedone felügyelő eme pofonegyszerű üzenetét a csecsszópók éppúgy képesek voltak megérteni, mint az aggastyánok, nem csoda, hogy filmjeit ma is naponta ismétlik a magukra valamit is adó kereskedelmi csatornák.

Pedersoli úr (tanult szakmájára nézve vízilabdázó, s csak véletlenül sodródott a

filmipar uszályába) egy esztendeje hunyt el (nyolcvanhét esztendő korában), éppen ideje volt tehát, hogy a magyar publikum végre méltó módon emlékezzék meg róla. Ez a remek szobor (mely egyik szerepében, Az ördög jobb és bal keze című film hőseként ábrázolja őt, amint hátán egy nyerges cipel épp) reméljük, csak első lépés lesz a hazai Spencer-kultusz útján, s, ahogy illik, ezt az első műalkotást követi majd a többi, és lesz Spencer út meg Spencer tér meg Spencer lejtő is, s persze nem állunk meg féltúton a legnépszerűbb ikonjaink bronzba öntését illetően, jön most már a Jackie Chan-szobor, meg a Harry Potter-szobor is, Thomasról, a gőzmozdonyról nem is beszélve. És az újabb Spencer-élművek felállítása esetén tessenek kihagyni a helyet Terence Hillnek is (kinek persze innen kívánunk jó egészséget és hosszú életet, de hát minden véget ér egyszer.)

Akadnak természetesen fanyalgók, akik azt mondják, hogy Józsefváros jobban tette volna, ha olyanokra költi a szoborállítást tetemes költségét, akik öregbítették a városrész hírnevét, de mi nem osztjuk ezt a nézetet: Carlo Pedersoli ma már minden magyaré, helyes, hogy a józsefvárosi vezetés nem szűk, helyi érdekek foglya, hanem egyetemes értékekben gondolkodik. Vannak aztán, akik a szobor láttán is fanyalognak, nem is hasonlít, mondják, az egész olyan, mint egy gyurmaszakkörön létrehozott paródia, de azoknak meg azt mondom, felejtsek el mindazt, amit a szobrászatról korábban gondoltak, sőt, felejtsek el mindent, az internet világában a lájkok számítanak, új időszámítás kezdődik, aki a legelszántabb, azé a világ.

Egyébként is, ez a történet a hazai demokrácia kivirágzásának igazi dokumentuma: fényesen bizonyítja, hogy minálunk bárkiről készülhet szobor és bárki szobrász lehet, aki elhatározza, hogy az lesz.

Különben dühbe jövünk. ●

Névjegy:

Bud Spencer, Corvin sétány.

felállítva: 2017, alkotó Tasnádi Szandra.

BUDAPEST

előfizetés 2018

Kedves Előfizetőnk!

Ismét eltelt egy év, reméljük, hogy Ön továbbra is a **BUDAPEST** előfizetője marad.
Az előfizetés díja

változatlanul 5 000 forint,
melyet az alábbi módokon tud befizetni:

• **A mellékelt sárga csekken.**

A közleményben kérjük feltüntetni annak a személynek a nevét és pontos címét (emelet, ajtó is), akinek a lapot előfizetik.

• **Banki átutalással, melyhez az adatok:**

Kedvezményezett: Summa Artium Nonprofit Kft.

Számlaszám: 16200106-11569909

Közlemény: Budapest folyóirat + annak a személynek a neve és pontos címe (emelet, ajtó is), akinek a lapot előfizetik – tehát nem feltétlenül a befizető

• **Személyesen készpénzben a kiadóban:**

Summa Artium 1054 Budapest Honvéd utca 3. V. 13. (21-es kapucsengő), munkanapokon 9 és 16 óra között. (2017. december 27-29. között zárva.)

Amennyiben bizonytalan előfizetésének lejáratí idejével kapcsolatosan, kérem, hívjon bennünket a **318-3938**-as telefonszámon.

A BUDAPEST ELŐFIZETÉS IDEÁLIS KARÁCSONYI AJÁNDÉK VÁROS-SZERETŐ CSALÁDTAGJAINAK, ISMERŐSEINEK!

A szóló lapszámok és Budapest Plusz kiadványok megvásárolhatóak:

- **Kiadónkban:** Summa Artium Nonprofit Kft.,
1054 Budapest, Honvéd utca 3. V. emelet 13. T/F: +36-1 318-3938)
munkanapokon 9–16 óra között
- **az Írók Könyvesboltjában** (Budapest, VI., Andrassy út 45.)
- **a FUGA Budapesti Építészeti Központban** (Budapest, V., Petőfi Sándor utca 5.)
- **a Budapest Antikváriumban** (Budapest, IX., Üllői út 11-13.)

forrás: FSZEK Budapest Gyűjtemény

